

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2019

Henrik Breitenbauch
Kristian Søby Kristensen
Mikkel Broen Jakobsen
Jonas Groesmeyer

December 2020

Kolofon

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2019

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyet gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Centerleder, ph.d. Henrik Ø. Breitenbauch

Vicecenterleder, ph.d. Kristian Søby Kristensen

Fuldmægtig, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Jonas Groesmeyer

Masthead

Security Policy Barometer: CMS Survey 2019

This report is a part of Centre for Military Studies' policy research services for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement. The purpose of the report is to create a factual base for the discussion of ends and means in Danish foreign, security and defence policy. The survey is carried out on an annual basis.

The Centre for Military Studies is a research centre at the Department of Political Science at the University of Copenhagen. The Centre undertakes research on security and defence issues as well as military strategy. This research constitutes the foundation for the policy research services that the Centre provides for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement.

This report contains an analysis based on academic research methodology. Its conclusions should not be understood as a reflection of the views and opinions of the Danish Government, the Danish Armed Forces or any other authority.

Read more about the Centre and its activities at <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Project Group:

Director, Dr. Henrik Breitenbauch

Deputy Director, Dr. Kristian Søby Kristensen

Academic officer, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Research assistant, cand.scient.pol. Jonas Groesmeyer

ISBN: 978-87-7393-861-4

Indholdsfortegnelse

1. Highlights.....	3
1.1 Et Danmark der aktivt afventer sin omverden	6
1.2 Udfordringer fra alle fire verdenshjørner og de nationale udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier	7
1.3 Bekymringer for den internationale regelbaserede orden og den vedvarende cybertrussel	9
1.4 Forsvarsforbeholdet og endnu et skridt nærmere de 2%	11
2. Metode.....	13
3. Resultater.....	16
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter	16
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik	35
4. Noter	44

1

Highlights

Center for Militære Studiers (CMS) sikkerhedspolitiske barometer 2019 er et ekspertsurvey, der undersøger, hvordan politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere vurderer betydningen af udviklinger i og omkring dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Undersøgelsen gennemføres for sjette år i træk og danner dermed grundlag for at diskutere både kontinuitet og forandring i respondenternes holdninger. Selvom gentagelsen af identiske spørgsmål over tid spiller en vigtig rolle for CMS' sikkerhedspolitiske barometer, har spørgeskemaet i år gennemgået omfattende indholdsmæssige forandringer. Stormagtsrivalisering supplerer i stigende grad globalisering som det grundlæggende tema i verdenspolitikken og CMS' sikkerhedspolitiske barometer afspejler disse trykforandringer i rammerne for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Samtidig kan de spørgsmål, der knytter sig til specifikke begivenheder i 2019, sættes i relation til den generelle udvikling i respondenternes holdninger og dermed bidrage til en fremadrettet diskussion af dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Tilsammen skaber CMS' sikkerhedspolitiske barometer en fremadrettet platform for en fortsat diskussion af udfordringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

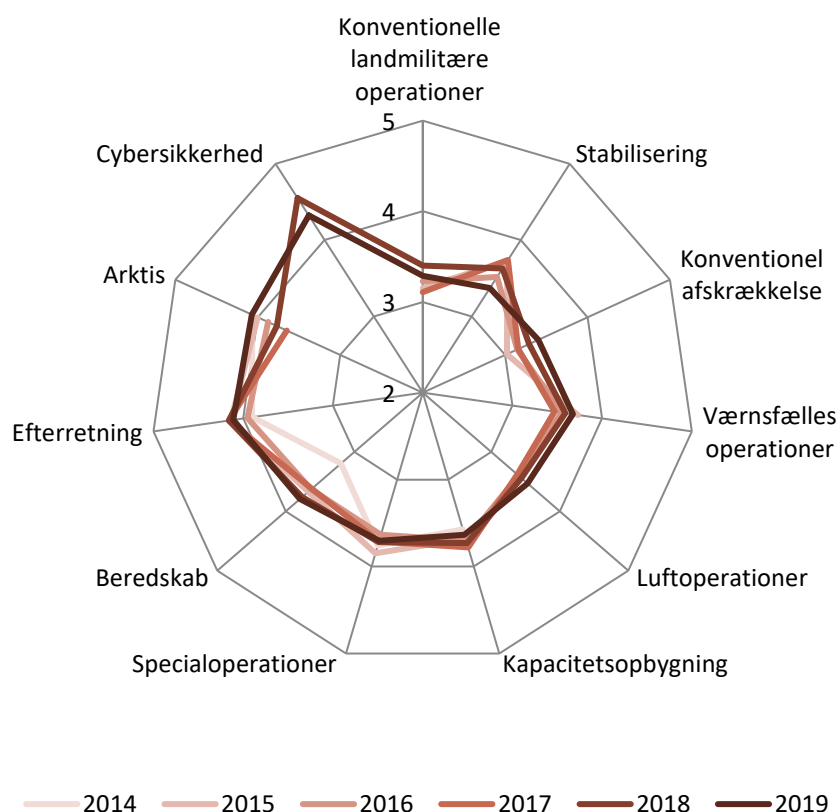
Barometerets sjette udgave viser på mange områder en fortsættelse af sidste års tendenser. På linje med de seneste år mener ca. fire femtedele af respondenterne fortsat, at Donald Trump i det Hvide Hus og Storbritanniens Brexit-afstemning i høj grad er rammesættende for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Kontinuitet ser vi også i respondenternes vurdering af den danske håndtering af de sikkerhedspolitiske udfordringer, der udspringer fra russisk magtpolitik i øst, samt af migrationsudfordringen og terrortruslen, der udspringer af ustabilitet syd fra Europas grænser. Der er fortsat bred enighed blandt respondenterne (84 procent – se figur 22) om, at Vesten bør bestræbe sig på at øge dialogen med Rusland, og en mindre tydelig enighed omkring, hvorvidt den militære afskrækkelse skal skrues op parallelt med dialogen (57 procent - se figur 24). Kun en femtedel af respondenterne nærer dog håb om, at relationen mellem Vesten og Rusland vil blive bedre de næste fem år (se figur 21). Uenighederne om, hvorvidt udfordringerne fra øst fremadrettet bør håndteres med en åben hånd, knyttet næve eller begge, udspringer altså i høj grad af samme pessimistiske vurdering af, hvordan Ruslands forhold til Vesten vil udvikle sig i fremtiden. Når respondenterne retter blikket mod den danske håndtering af udfordringer fra syd, ser vi ligeledes en fortsættelse af de sidste par års tendenser. Diplomati, humanitære indsatser og udviklingsbistand bliver af over 80 procent af respondenterne vurderet som de mest effektive redskaber til at håndtere udfordringerne fra irregulær migration. National grænsekontrol samt militære indsatser har fortsat en lav opbakning fra lidt mindre end en tredjedel af respondenterne (se figur 30).

Alle politikker og redskaber bliver også fortsat vurderet som vigtige for det samlede hele i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Når langt de fleste redskaber til at imødegå udfordringer uden for landets grænser bliver vurderet som væsentlige, bliver det svært at prioritere blandt mål og midler.

Det understreger igen i år de politiske udfordringer hos danske beslutningstagere, når der skal fravælges og prioriteres i Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

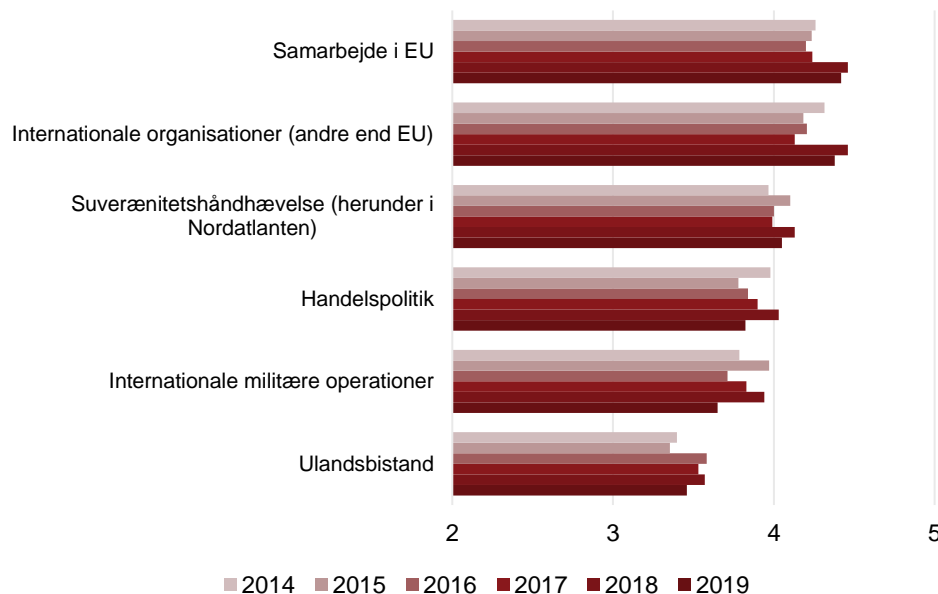
Sammenlignet med forrige år vurderer respondenterne (se figur 1), at der i nogenlunde samme grad er behov for at udvikle forsvarets kapaciteter for at imødegå nye trusler. Der er dog også inden for nogle områder en nedadgående tendens, fx vurderes behovet for at udvikle kapaciteter inden for stabilisering, kapacitetsopbygning og konventionelle landmilitære operationer at være lavere end tidligere år. I modsætning hertil er der en opadgående tendens for kapaciteter knyttet til Arktis, beredskab, konventionel afskrækkelse og værnssfælles operationer, hvor behovet vurderes at være større end tidligere.

Figur 1: I hvilken grad respondenterne mener, at Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på en række områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. Gennemsnit (2014-2019). 5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad.

De fremhævede tendenser i figur 1 kan på nogle punkter genfindes i figur 2, som viser respondenternes gennemsnitlige vurdering af en række udenrigs- og sikkerhedspolitiske redskabers vigtighed. Af figuren fremgår det, at alle redskaber vurderes at være vigtige – særligt samarbejde i EU og andre internationale organisationer, men også suverænitetsåndhævelse (fx i Nordatlanten), hvilket harmonerer med vurderingen af et stigende behov for arktiske kapaciteter. Derudover ses det, at internationale militære operationer vurderes at være mindre vigtige i år end tidligere år, hvilket stemmer godt overens med den faldende tendens for nogle af de kapaciteter, som ofte bringes i anvendelse i internationale operationer – fx stabilisering, kapacitetsopbygning og konventionelle landmilitære operationer.

Figur 2: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Gennemsnit (2014-2019). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

Den faldende betoning af behovet for at udvikle visse militære kapaciteter skyldes ikke, at respondenterne mener, at verden er blevet mere sikker. Omkring tre fjerdedele af respondenterne mener, at verden over de sidste fem år er blevet mere usikker (se figur 13). Respondenterne er dog mere splittede, når det kommer til, om også Danmark er blevet mere usikker i den samme periode. Det mener 50 procent, mens 45 procent mener, at Danmark hverken er blevet mere eller mindre usikkert (se figur 14). Respondenterne vurdering kunne altså tyde på, at de mener Danmark i en vis grad er skærmet fra den mere usikre globale situation.

Samlet set viser dette års barometer en høj grad af kontinuitet i forhold til tidligere år. Vi ser dog samtidig på nogle områder, at tendenser fra tidligere år er blevet mere udtalte i år. Samtidig åbner tilføjelsen af en række nye spørgsmål i dette års undersøgelse op for drøftelser af nye begivenheder og udviklingers betydning. Fra resultaterne af dette års barometer, vil vi gerne fremhæve fire temaer i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik:

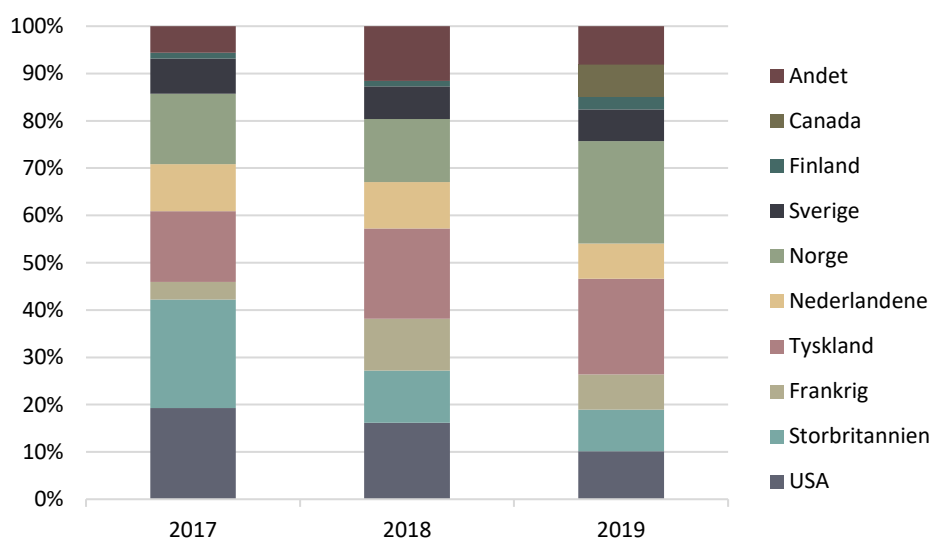
- Et Danmark der aktivt afventer sin omverden
- Udfordringer fra alle fire verdenshjørner og de nationale udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier
- Bekymringer for den internationale regelbaserede orden og den vedvarende cybertrussel
- Forsvarsforbeholdet og endnu et skridt nærmere de 2%

1.1

Et Danmark der aktivt afventer sin omverden

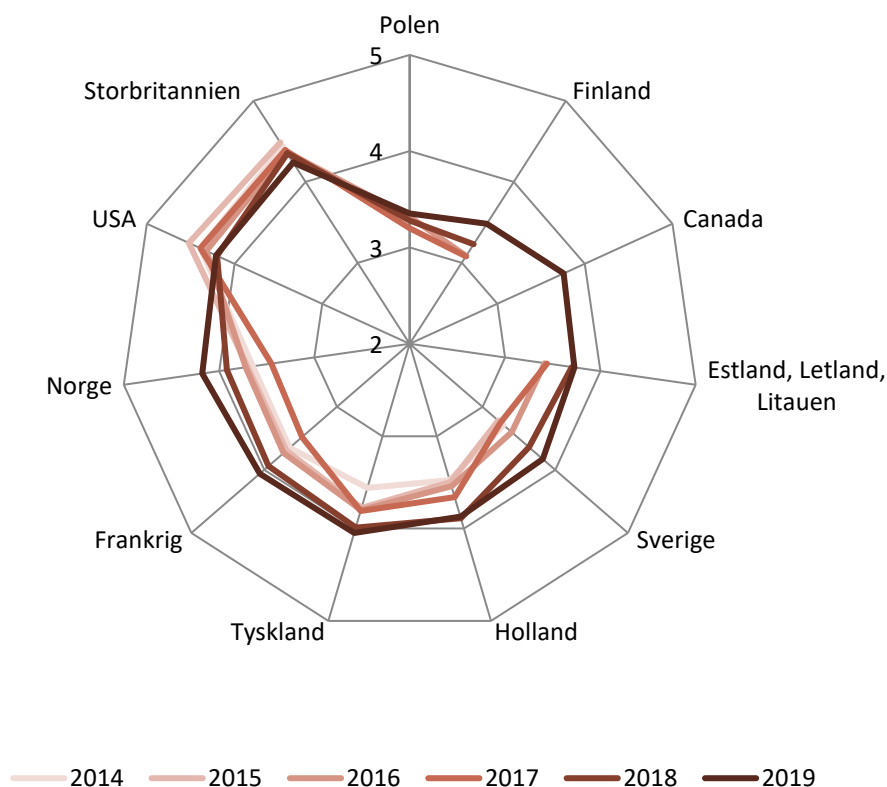
Siden vi i 2017 begyndte at spørge respondenterne, hvilket land, de mener, bør være foregangsland for Danmark i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, har de kontinentaleuropæiske lande oplevet en stigende opbakning. Sidste års undersøgelse markerede sig ved, at Tyskland blev det mest populære land blandt respondenterne, mens Frankrig oplevede den største procentvise fremgang. Danmarks angelsaksiske partnere, USA og især Storbritannien, oplevede derimod et markant fald i tilslutning. Som vist i figur 3 er der i årets undersøgelse fortsat stor opbakning til den kontinentaleuropæiske akse, selv om Tyskland og Frankrigs samlede tilslutning er faldet en smule fra 30 til 27 procent i forhold til sidste år. Tilbagegangen fortsætter for den angelsaksiske akse, hvor USA og Storbritannien i år samlet set kun kan mønstre en opbakning på 19 procent. Det nye i år er den bemærkelsesværdige stigning i tilslutningen til Norge – fra 13 procent i 2018 til 22 procent i år – hvilket gør Norge til det mest foretrukne foregangsland. Den nordiske region tegner sig samlet set for 32 procent af respondenternes opbakning, og Danmark kan derfor med fordel, ifølge vores respondenter, kigge mod naboerne i nord for at hente inspiration i udformningen af sin udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Figur 3: Hvilket land respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2019).

Udviklingen i respondenternes syn på Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske foregangsland smitter tilsyneladende også til en vis grad af på deres præference for koalitions partnere for det danske forsvar. Som det fremgår af figur 4, nærmer respondenternes gennemsnitlige præference for at operere sammen med Tyskland (4,05) og Frankrig (4,06) sig præferencen for USA (4,21) og Storbritannien (4,24). De to angelsaksiske nationer anses dog fortsat som de vigtigste koalitions partnere for det danske forsvar, selv om gennemsnittet for Storbritannien er faldet med 0,11, som dermed har mistet sit substantielle forspring som favorit blandt respondenterne. Respondenternes forkærlighed for Norge går også igen, når det gælder valg af koalitions partner – med et gennemsnit på 4,18 i 2019 ligger præferencen for Norge næsten på niveau med USA og Storbritannien.

Figur 4: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med en række lande. Gennemsnit (2014-2019). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad

Alliancepolitisk giver respondenterne også udtryk for, at Danmark bør have fungerende alliancerelationer parallelt med det transatlantiske samarbejde. Valget af Donald Trump i 2016 bør ifølge respondenterne få Danmark til at søge alternative sikkerhedspolitiske partnere bilateralt (61 procent – se figur 56) og multilateralt (52 procent – se figur 55), men samtidig vurderer over en tredjedel af respondenterne, at det transatlantiske forhold bør opprioriteres (se figur 57). Det vidner om en tendens til at spille på flere heste, så Danmark er forberedt på og aktivt afventer udviklinger i sin omverden og i sine udenrigs- og sikkerhedspolitiske relationer. Set i lyset af at 45 procent af respondenterne vurderer, at Vesten vil være mere splittet om fem år (se figur 44), er den aktive afventning ikke kun en reaktion, der risikoafdækker en forøget fornemmelse af usikkerhed globalt, men også internt i Vesten. Under alle omstændigheder viser respondenternes svar, at Danmark skal gøre mere af det hele i sin udenrigs- og sikkerhedspolitik og få flere eller bedre gode venner.

1.2

Udfordringer fra alle fire verdenshjørner og de nationale udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier

Respondenternes svar tegner et klart billede af, at Vesten og den internationale regelbaserede verdensorden er udfordret fra alle fire verdenshjørner. Det gør sig gældende særligt fra syd og nord ifølge respondenterne (se figur 27 og 37), som også tilkendegiver at forsvarsforliget 2018-2023 med fordel kunne have prioriteret disse områder højere (se figur 76 og 77). Ifølge respondenterne vil den voksende udfordring fra syd primært skyldes irregulær migration. Næsten syv ud af ti af respondenterne mener, at udfordringerne fra irregulær migration til Europa vil blive større over de kommende fem år (se figur 28). Derimod mener halvdelen af respondenterne, at terrortruslen fra Europas sydlige flanke hverken vil vokse eller blive mindre i samme tidsperiode

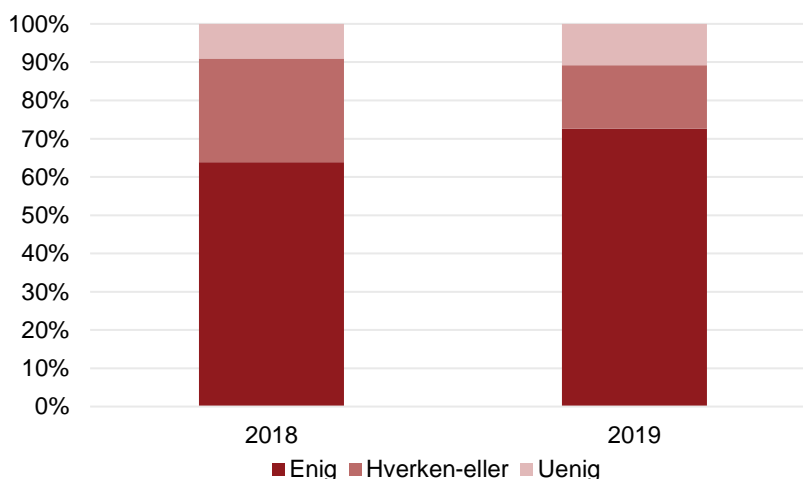
(se figur 29). Når det kommer til norddagsordenen mener over to tredjedele af respondenterne, at Arktis vil være mere konfliktfyldt om fem år (se figur 37). I forlængelse heraf mener næsten ni ud af ti af respondenterne, at Grønland bør prioriteres højt i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik (se figur 38). Figur 5 viser, at respondenterne alligevel vurderer, at Arktis er det mindst vigtige fokusområde i regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi 2019-2020. Det vidner måske om, at de andre bredere emner i den udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi også anses som centrale for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, og understreger igen udfordringerne forbundet med at lave strategiske prioriteringer.

Figur 5: Hvordan respondenterne prioriterer 2019-2020-strategiens seks fokusområder. Gennemsnit (2019). 6 = højest prioriteret, 1 = lavest prioriteret.

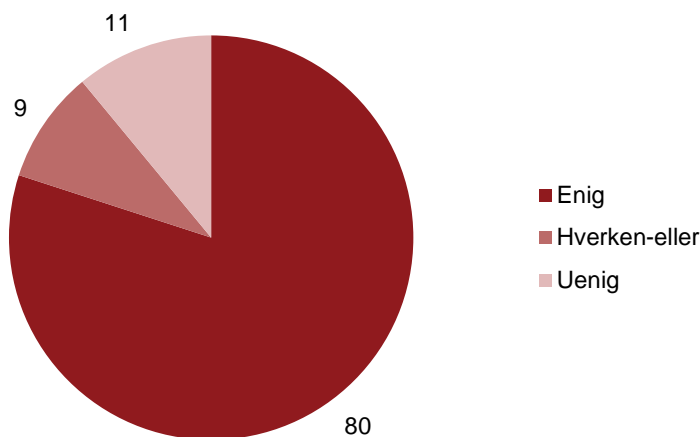
Den udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi finder stigende opbakning som politisk og strategisk værktøj. Figur 6 viser, at over 70 procent af respondenterne finder de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier nyttige. Andelen af respondenter som mener, at strategien og dens forgænger er med til at øge sammenhængen i den førte udenrigs- og sikkerhedspolitik fremadrettet, er også vokset fra 38 procent til 52 procent i forhold til sidste år (se figur 17). Det skyldes måske respondenternes syn på, at verden omkring Danmark bliver mere usikker, og at Danmark ikke længere alene kan forlade sig på det transatlantiske forhold, hvilket skaber behov for reevalueringer af tidligere forudsætninger i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Figur 6: Hvor enige eller uenige respondenterne er i at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier er nyttige. Procent (2019).

I år har vi i barometeret også spurgt direkte ind til Kina, der i stigende grad bliver et selvstændigt diskussionsemne i dansk sikkerhedspolitik. Som det kan ses i figur 7, har dette også afspejlet sig i respondenternes svar, hvor 80 procent mener, at Kina udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Ligeledes mener en majoritet af respondenterne, at Kinas aktiviteter på en række områder udgør en strategisk udfordring for Danmark, heriblandt Kinas langsigtede teknologiske udvikling (84 procent), industrispionage (90 procent) samt kinesiske strategiske investeringer i Europa (68 procent), Grønland (83 procent) og Danmark (67 procent). Se figur 58-63.

Figur 7: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kina er blevet en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Procent (2019).

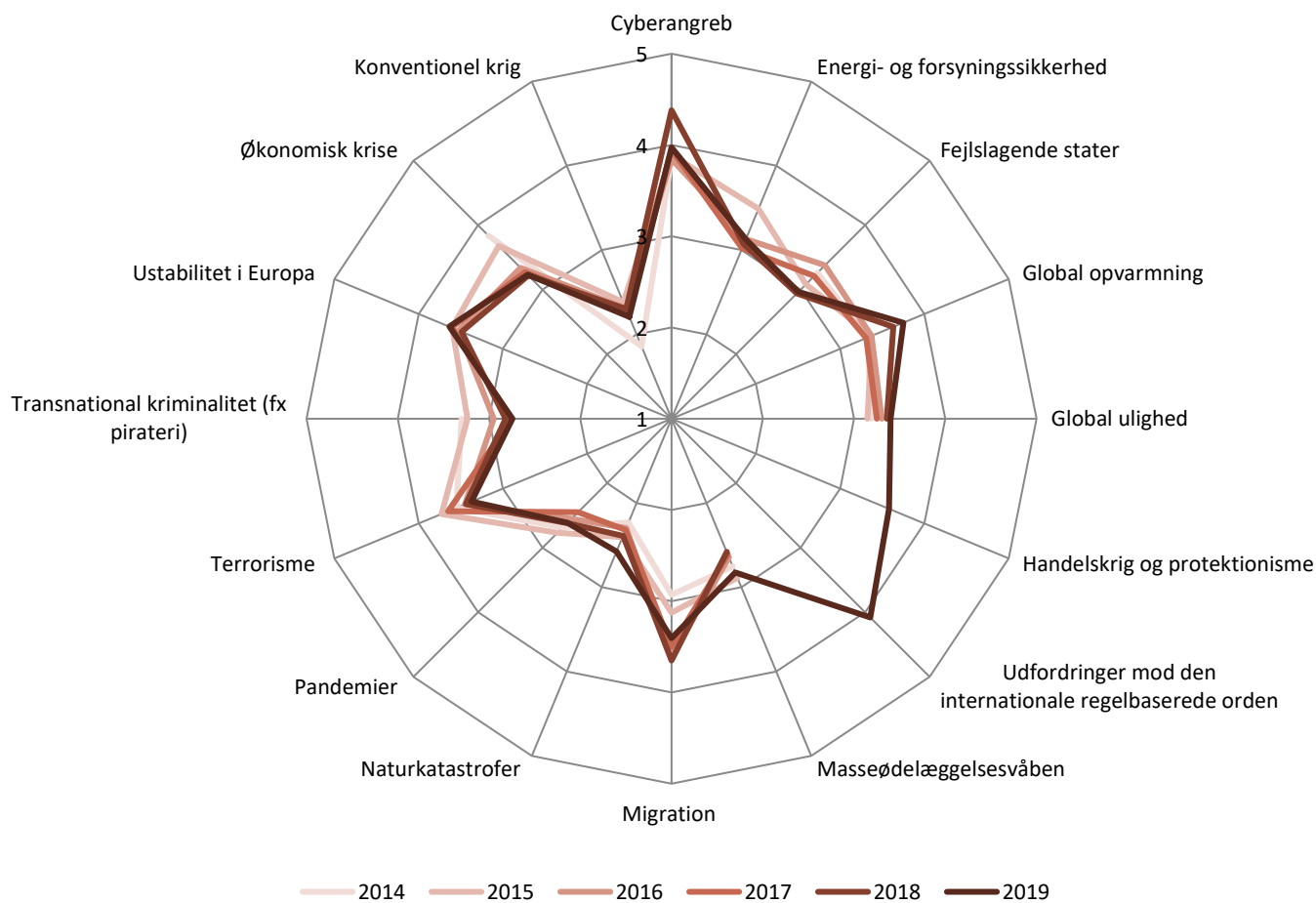
1.3

Bekymringer for den internationale regelbaserede orden og den vedvarende cybertrussel

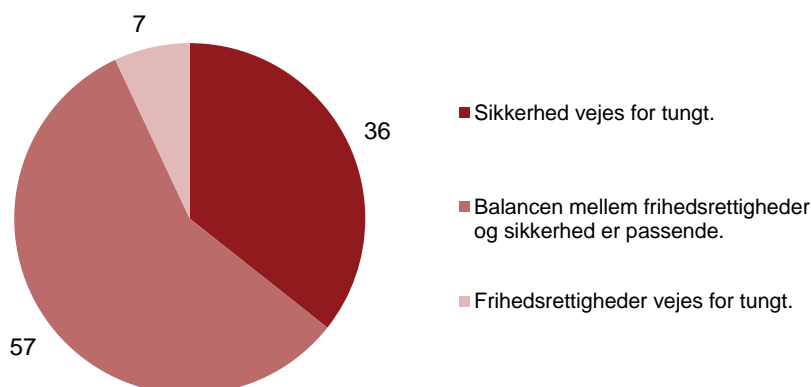
Et fast indslag i det sikkerhedspolitiske barometer er den årlige trusselsvurdering, hvor respondenterne vurderer, i hvor høj grad en række forhold udgør en trussel mod Danmark. Figur 8 sammenholder dette års resultater med tidligere år. Respondenterne vurderer i år, at det er udfordringer mod den internationale regelbaserede orden, som udgør den største trussel mod Danmark. Udfordringer mod den internationale regelbaserede orden blev i år tilføjet som et nyt forhold, respondenterne skulle tage stilling til. Der er altså ingen tidsseriedata for den variabel, og det er derfor svært at udtale sig om, hvorvidt respondenternes trusselsvurdering skyldes nylige udviklinger i international politik eller har rod i en langvarig bekymring. Andenpladsen på trusselbarometeret indtager cyberangreb, som fra 2014-2018 var vurderet som den største trussel mod Danmark af vores respondenter (og fortsat er det, hvis man fraregner den nye svarkategori), mens tredjepladsen går til global opvarmning, der har oplevet en stigende tendens de senere år. Selvom cyberangreb er faldet med 0,41 på trusselskalaen, der går fra 1-5, udgør cyberangreb ifølge respondenterne fortsat en markant trussel mod dansk sikkerhed med et gennemsnit på 3,97. Dermed vurderes truslen at være på omtrent samme niveau som i perioden fra 2014 til 2017. Faldet i forhold til 2018 kan potentielt skyldes, at det danske forsvar i løbet af 2019 har forbedret sin evne til at forsvare sig fra digitale angreb. Men, som figur 1 viste, vurderer respondenterne alligevel et fortsat behov for kapacitetsudvikling på området, om end ikke så markant som tidligere år. Udviklingen hænger muligvis også sammen med VLAK-regeringens omdiskuterede cybersikkerhedsinitiativer, som eksempelvis visse virksomheders obligatoriske tilslutning til Center for Cybersikkerheds

sensornetværk. Som vist i figur 9 mener et snævert flertal på 57 procent af respondenterne dog, at disse tiltag indeholder en passende balance mellem sikkerhed og frihedsrettigheder. Endelig skal faldet i cybertruslen fra 2018 til 2019 også ses i lyset af, at truslen i 2018 nåede et markant højere niveau end tidligere år, hvilket formentlig hang sammen med, at Danmark året forinden havde oplevet en række konkrete eksempler på den skade, cyberangreb kunne udrette, fx angrebet mod Mærsk i sommeren 2017.

Figur 8: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. Gennemsnit (2019). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

Figur 9: Respondenternes vurdering af balancen mellem sikkerhed og frihedsrettigheder i VLAK-regeringens initiativer på cyberområdet. Procent (2019).

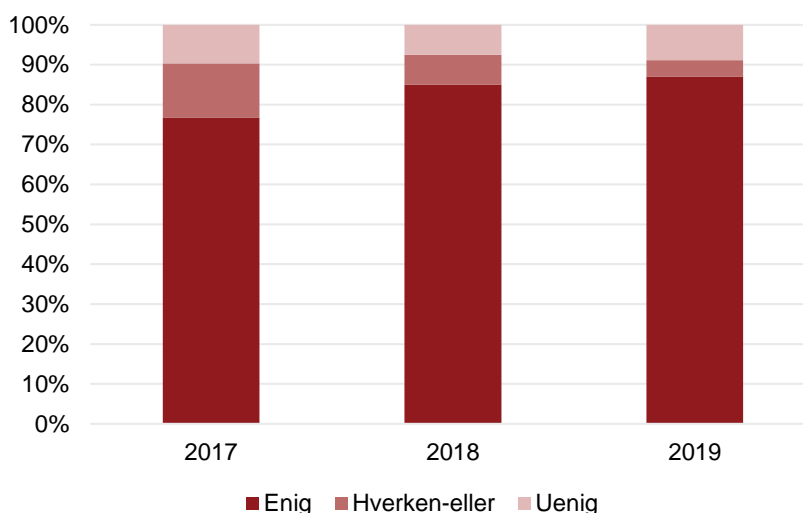

1.4

Forsvarsforbeholdet og endnu et skridt nærmere de 2%

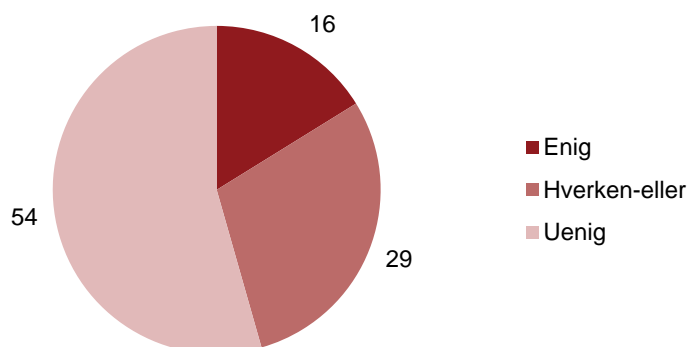
I tre år har respondenterne udtrykt en stærk og stigende konsensus om, at Danmarks forsvarsforbehold i EU bør afskaffes, hvilket kan aflæses af figur 10. Den fortsatte opbakning, og den reducerede andel af 'hverken-eller'-svar kan ses i lyset af et Brexit, der lurer i horisonten, samt at et flertal af respondenterne, som nævnt ovenfor, gerne ser, at Danmark opsøger alternative sikkerhedspolitiske relationer.

Figur 10: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmarks EU-forbehold bør afskaffes. Procent (2017-2019).

I år har vi også spurgt ind til, om respondenterne tror, at forsvarsforbeholdet vil komme til afstemning i indeværende valgperiode. Som figur 11 viser, er det kun 16 procent af respondenterne, der har tiltro til, at det vil være tilfældet. Det lader altså til, at respondenterne fortsat ser forsvarsforbeholdet som en strategisk hæmsko for Danmark, men det er en hæmsko, det ikke er politisk muligt at få fjernet i den nærmeste fremtid.

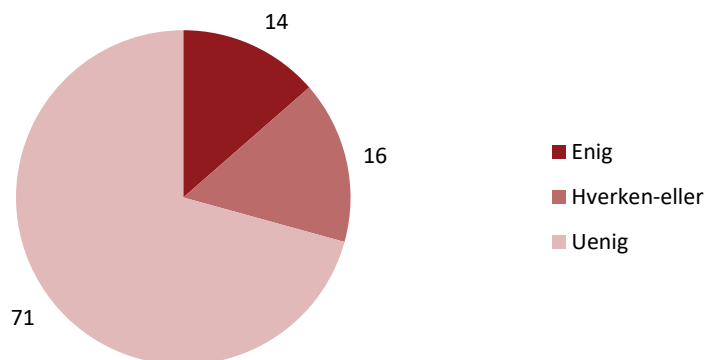
Figur 11: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold vil komme til afstemning i indeværende valgperiode. Procent (2019).

Byrdedelingsspørgsmålet i NATO er fortsat et centralt tema i dansk og europæisk forsvarspolitik. Det lader også til, at respondenterne fortsat forventer opmærksomhed om byrdedelingsspørgsmålet. Over halvdelen af respondenterne (64 procent – se figur 83) vurderer, at det næste forsvarsforlig vil øge udgifterne til det danske forsvar. Som figur 12 viser, er der dog ikke mange,

som tror, at forsvarsbudgettet vil vokse til de 2 procent af BNP, som efterspørges af den amerikanske regering.

Figur 12: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil nå op på 2% af BNP i løbet af næste forligsperiode fra 2024. Procent (2019).

Det var de udvalgte temaer, vi har valgt at fokusere på i år. Barometerets spørgeramme spænder dog langt bredere end de udvalgte temaer. Undersøgelsens samlede resultater kan udforskes i kapitel 3, hvor samtlige spørgsmål og resultater bliver præsenteret. Inden da vil vi kort redegøre for, hvordan det sikkerhedspolitiske barometer er blevet gennemført.

2

Metode

Det sikkerhedspolitiske barometer 2019 er udarbejdet på grundlag af en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet mellem d. 20. juni og d. 7. juli 2019. Som de forrige seks år er spørgeskemaundersøgelsen foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring på det udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Undersøgelsen formidler altså, hvad de, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener om nuværende trends, forandringer og udviklinger.

Barometeret omfatter i år 408 respondenter og inkluderer højtstående ansatte i centraladministrationen og i Forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der taget hensyn til at sikre en bred repræsentation af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer inden for og uden for det politiske system. Det sikkerhedspolitiske barometers datagrundlag drager dermed på et bredt udsnit af danske eksperter.

Svarprocenten for undersøgelsen var 36 procent svarende til 148 respondenter, hvilket er et acceptabelt datagrundlag for undersøgelser af denne karakter. Tabel 1 viser fordelingen af respondenter, der kategoriseres som respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten. Tabellen viser en overrepræsentation af respondenter uden for statsmagten både blandt de adspurgte og især i de indkomne besvarelser, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	42,9 % (175)	57,1 % (233)	100 % (408)
Svar	32,4 % (48)	67,6 % (100)	100 % (148)

Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at forskere udgør den største gruppe i både adspurgte og svar. Som tidligere år er Forsvaret og erhvervs- og brancheorganisationer overrepræsenteret i besvarelserne sammenlignet med gruppen af adspurgte, mens NGO'er og andet samt journalister stort set er lige repræsenteret i gruppen af adspurgte og i gruppen af besvarelser. Som tidligere år er der en underrepræsentation af politikere og embedsmandssvar.

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Adspurgte	Svar
Politikere	13,7 % (56)	6,1 % (9)
Embedsmænd	18,9 % (77)	12,8 % (19)
Forsvaret	10,3 % (42)	13,5 % (20)
Forskere	29,2 % (119)	35,1 % (52)
Journalister	7,4 % (30)	8,1 % (12)
Erhvervs- og brancheorganisationer	10,8 % (44)	13,5 % (20)
NGO'er og andet	9,8 % (40)	10,8 % (16)
Total	100 % (408)	100 % (148)

Det sikkerhedspolitiske barometers spørgsmål er opdelt i to temaer:

- 1) Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter
- 2) Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

Der kan desuden skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke og aktuelle problematikker. Mange af spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed eller uenighed ved at svare "meget enig" / "i meget høj grad", "enig" / "i høj grad", "hverken-eller", "uenig" / "i lav grad", "meget uenig" / "i meget lav grad". For overskuelighedens skyld er undersøgelsens resultater præsenteret ved at slå hhv. de to positive og de to negative kategorier sammen. Det vil sige, at kategorierne 'meget enig' og 'enig' er slået sammen til kategorien 'enig', mens kategorierne 'uenig' og 'meget uenig' er slået sammen til 'uenig'. 'Ved ikke'-svar er konsekvent udeladt af resultaterne, mens neutralkategorien 'hverken-eller' altid er medtaget. Udeladelsen af 'ved ikke'-svar betyder altså, at datagrundlaget for udregningen af den deskriptive statistik i de enkelte figurer ofte vil variere fra de i alt 148 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (fraregnet ved-ikke) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download af undersøgelsens datasæt på CMS' hjemmeside.

Som nævnt i indledningen har spørgeskemaet i år gennemgået omfattende indholdsmæssige forandringer. Det betyder at en række nye spørgsmål ikke er formuleret som påstande, men som spørgsmål, hvor respondenterne selv skal vurdere en historisk udvikling – eksempelvis "Er verden mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden?" eller en fremtidig udvikling "Vil Vestens forhold til Rusland være værre eller bedre om fem år?" I disse spørgsmål har respondenterne haft mulighed for at tilkendegive deres personlige vurdering gennem tre mere generelle svarkategorier "mere sikker" / "bedre", "hverken-eller" eller "mindre sikker" / "værre".

I det følgende kapitel præsenteres resultaterne af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2019 opdelt i de to overordnede temaer. I fremstillingen har vi udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen i 2019, og hvor det har været muligt, har vi sat resultaterne i tidsserier, så man kan se udviklingen i besvarelserne over de sidste år. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få ekspertens vurdering af aktuelle begivenheder, eksempelvis betydningen af den uvildige krigsudredning. Det har ligeledes betydet, at nogle spørgsmål fra sidste år er

udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, forskningsgruppen har vurderet som mindre aktuelle i det forløbne år.

Data er tilgængelig på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf.

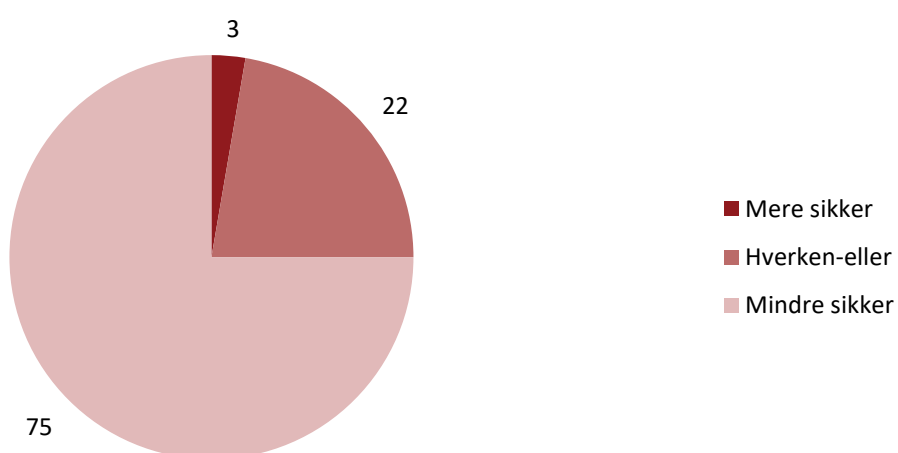
3

Resultater

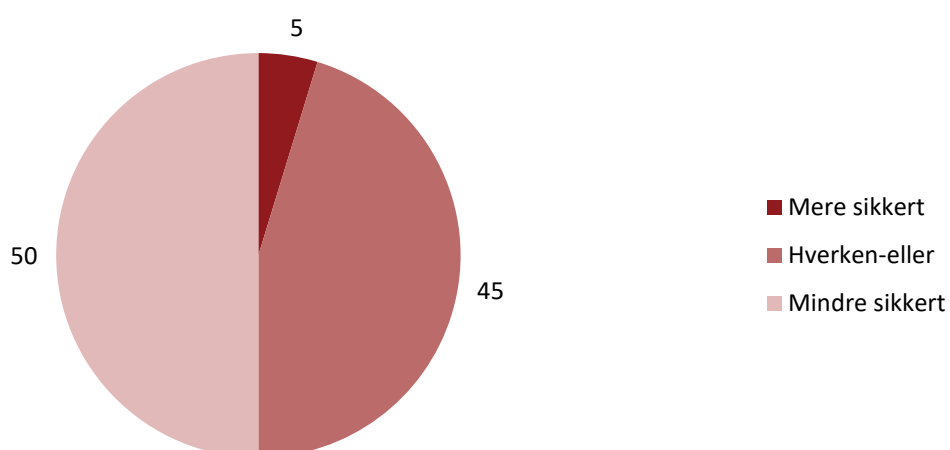
I dette kapitel præsenteres først spørgsmål vedrørende Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter og dernæst spørgsmål vedrørende Danmarks forsvarspolitik.

3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter

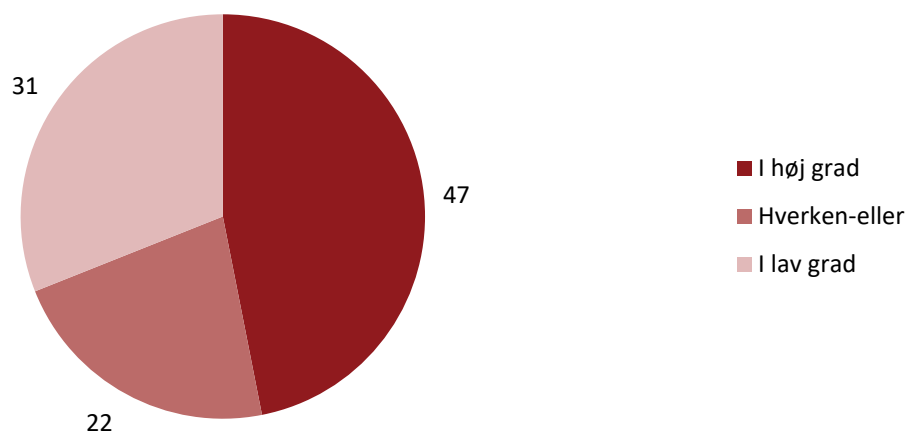
Figur 13: Hvorvidt respondenterne mener, at verden er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019).

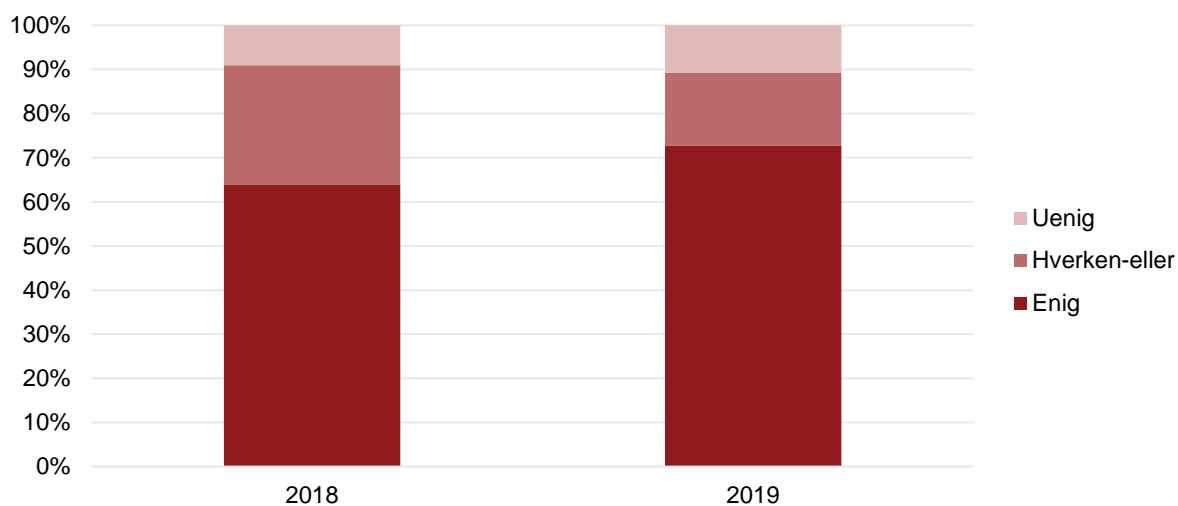
Figur 14: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark er mere eller mindre sikkert i dag end for fem år siden. Procent (2019).

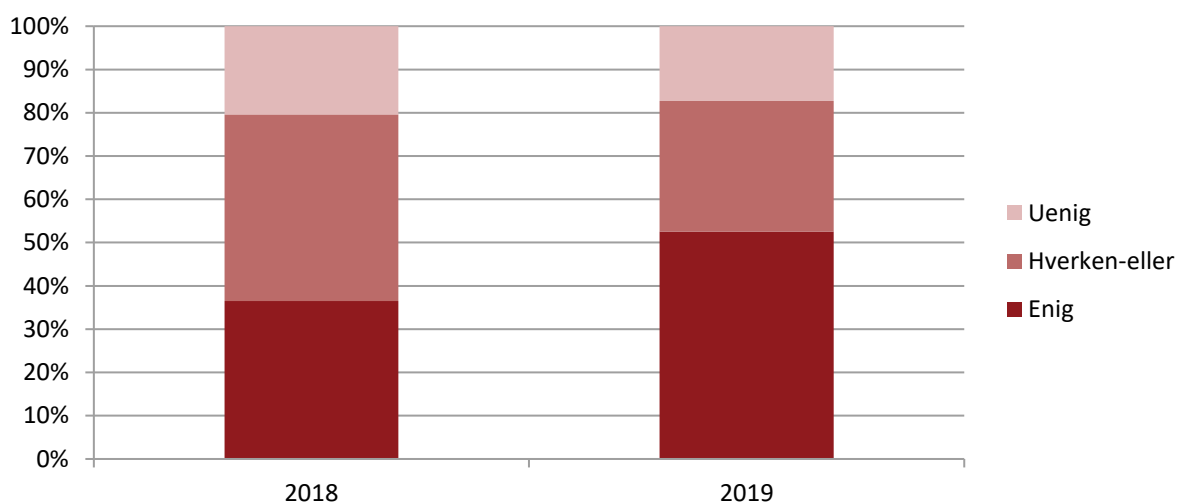
Figur 15: I hvilken grad respondenterne mener, at VLAK-regeringen har ført en sammenhængende udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2019).

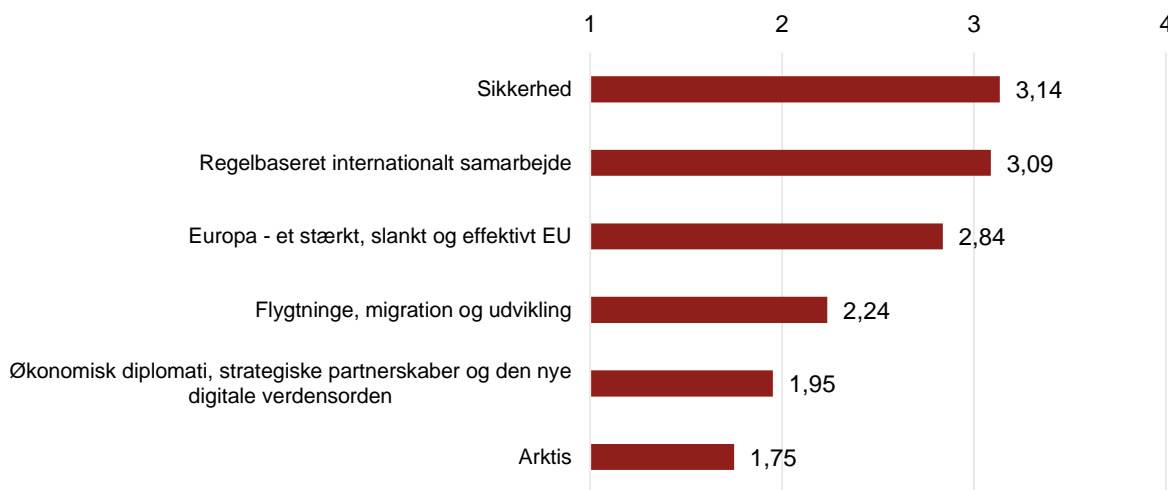
Figur 16: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier er nyttige. Procent (2018-2019).

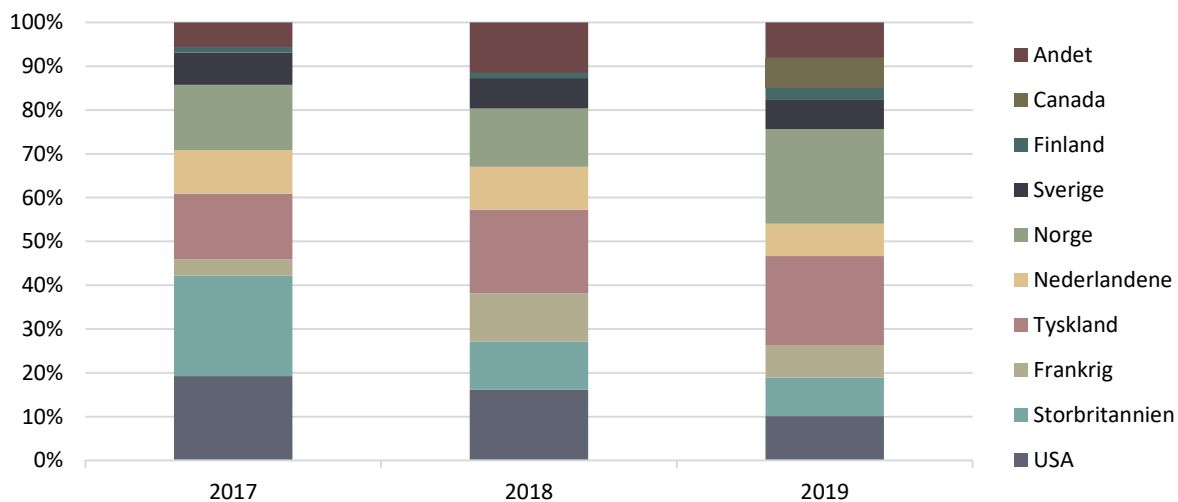
Figur 17: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier vil skabe en større sammenhæng i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik fremover. Procent (2018-2019).

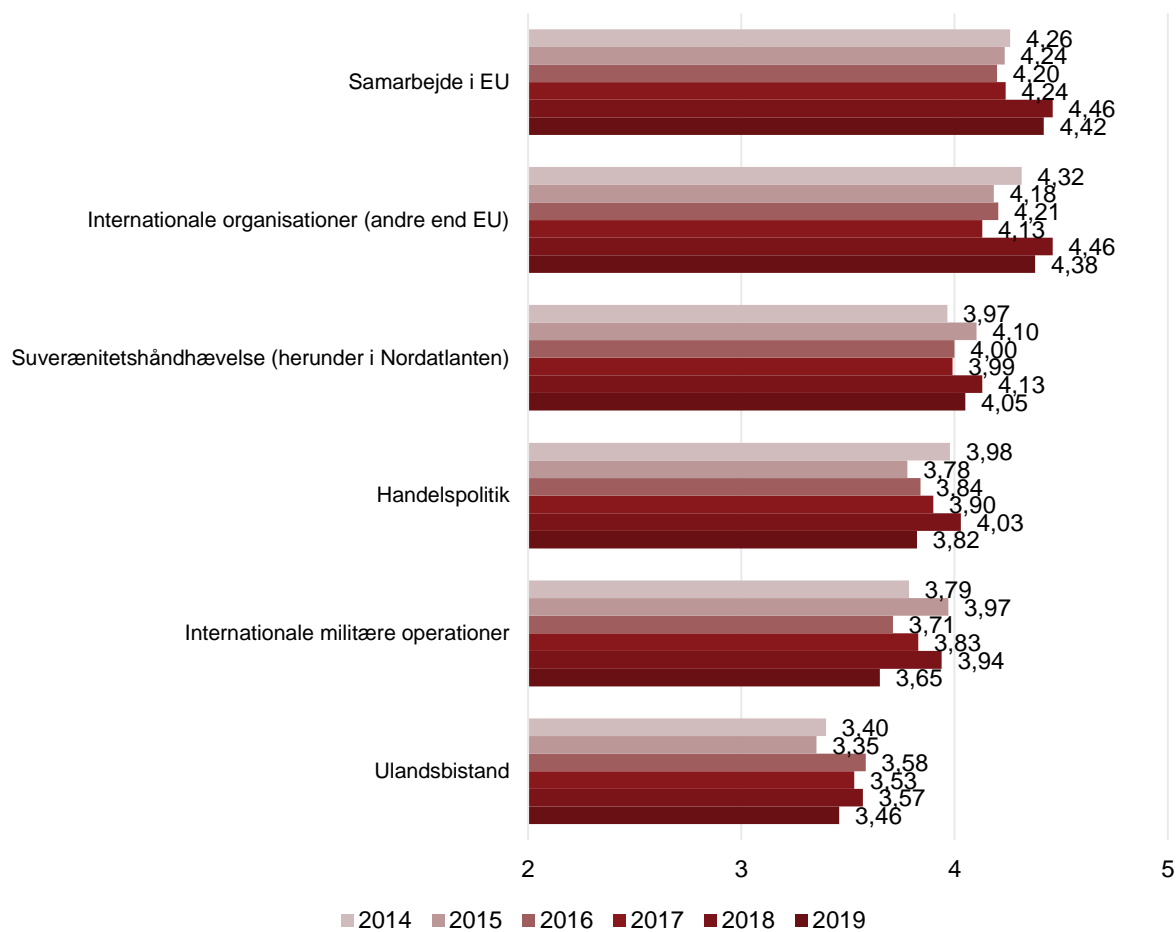
Figur 18: Hvordan respondenterne prioriterer 2019-2020-strategiens seks fokusområder. Gennemsnit (2019). 6 = højest prioriteret, 1= lavest prioriteret.⁶

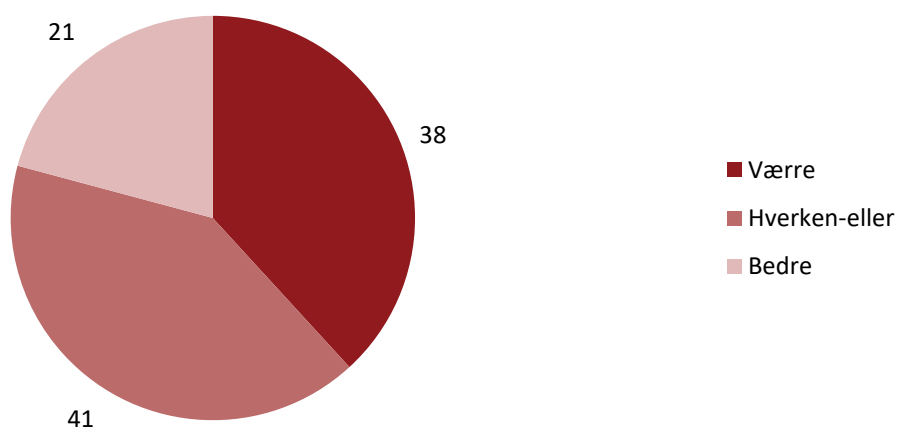
Figur 19: Hvilket land respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2019).⁷

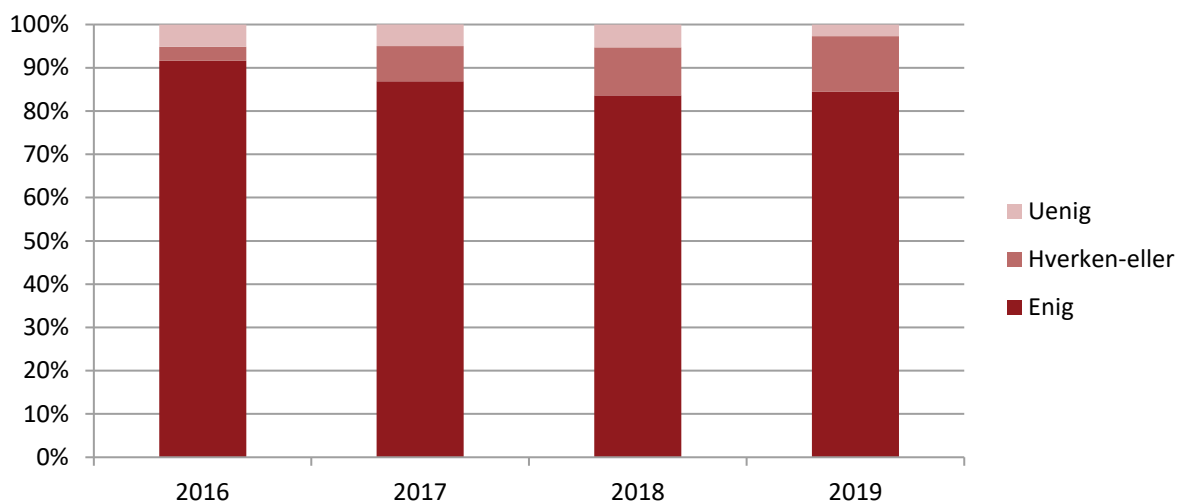
Figur 20: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Gennemsnit (2019). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

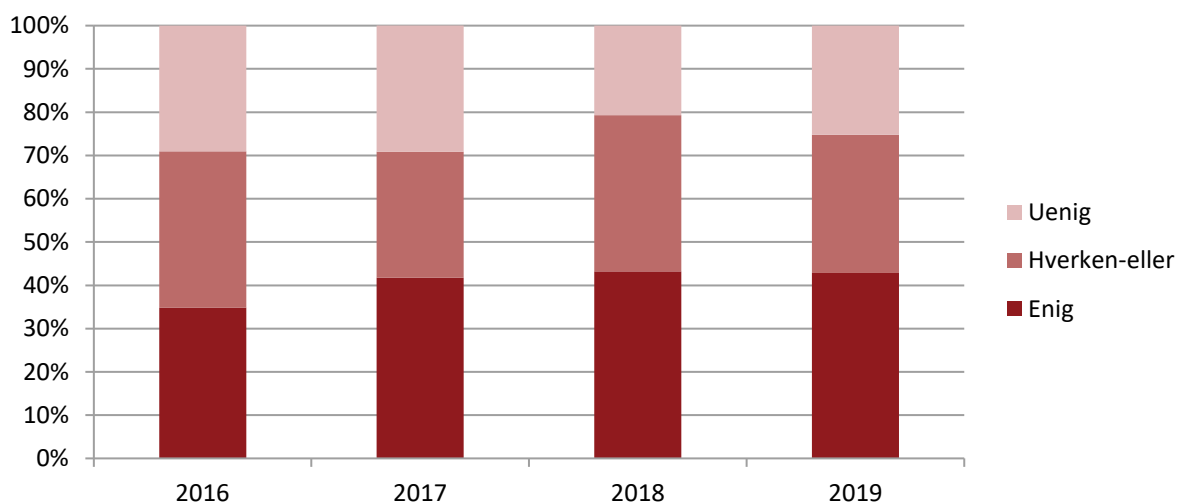
Figur 21: Hvorvidt respondenterne mener, at Vestens forhold til Rusland vil være værre eller bedre om fem år. Procent (2019).

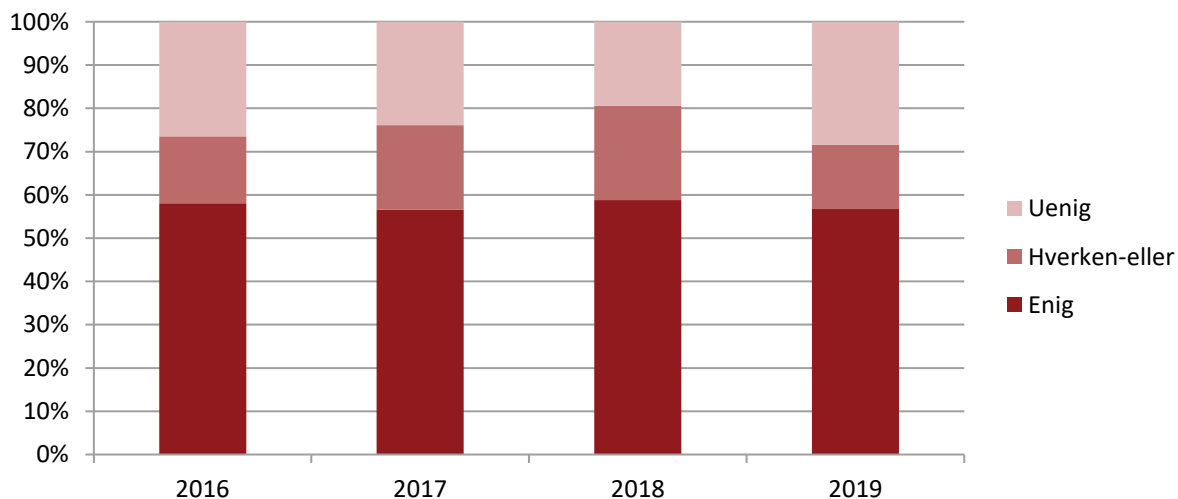
Figur 22: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland. Procent (2016-2019).

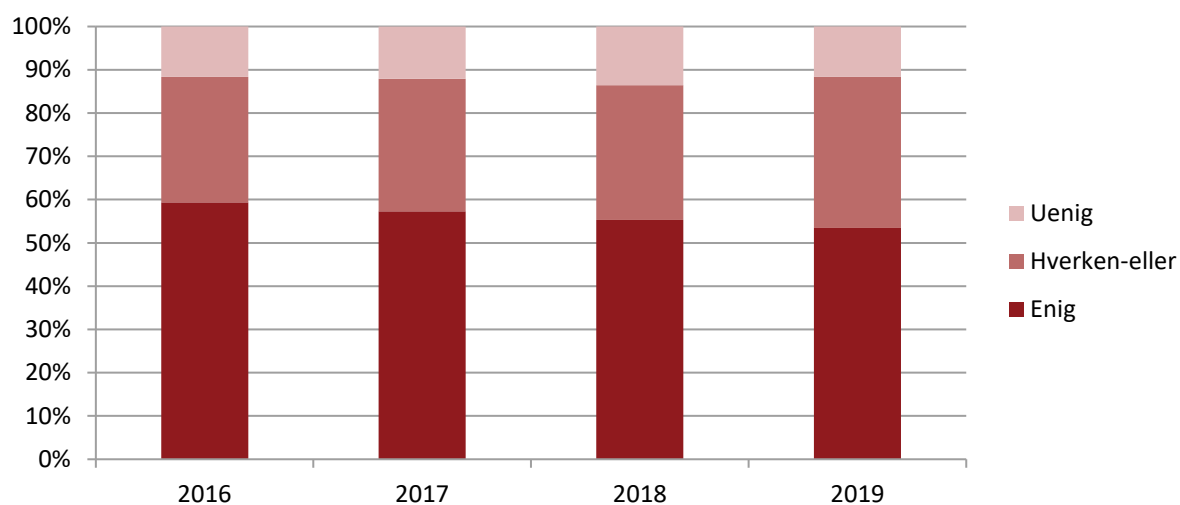
Figur 23: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sit sanktionsregime over for Rusland. Procent (2016-2019).

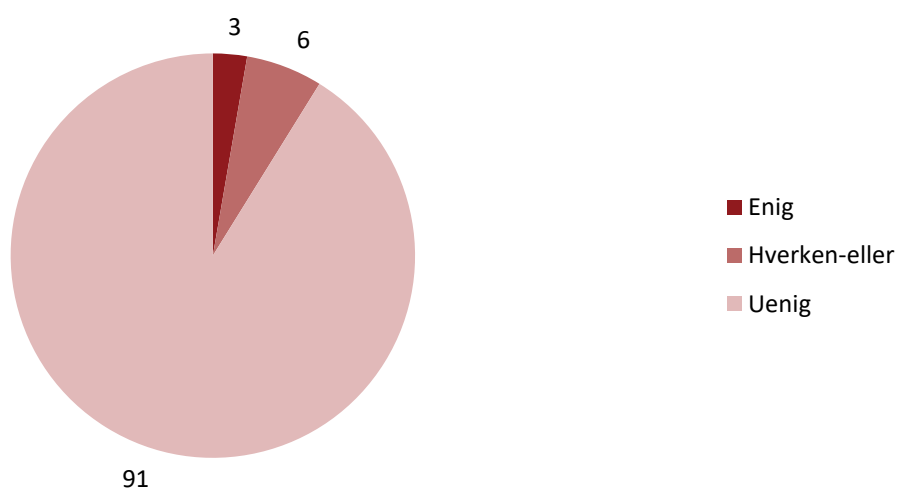
Figur 24: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sin militære afskrækkelse over for Rusland. Procent (2016-2019).

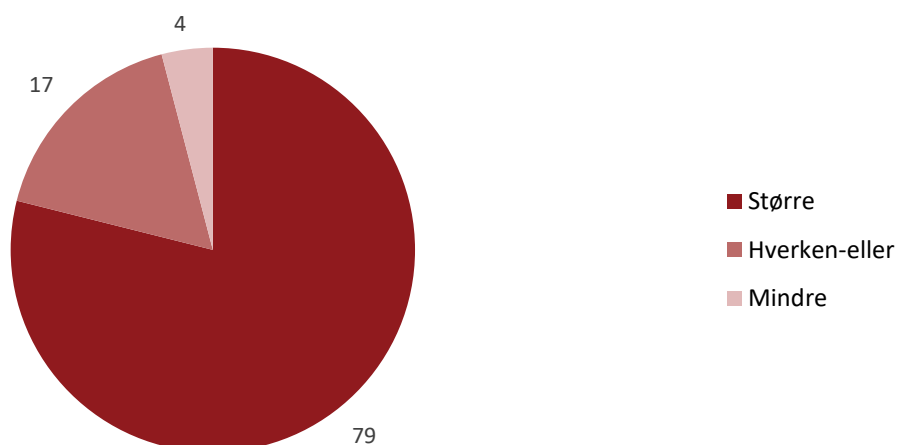
Figur 25: Hvor enige uenige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine. Procent (2016-2019).

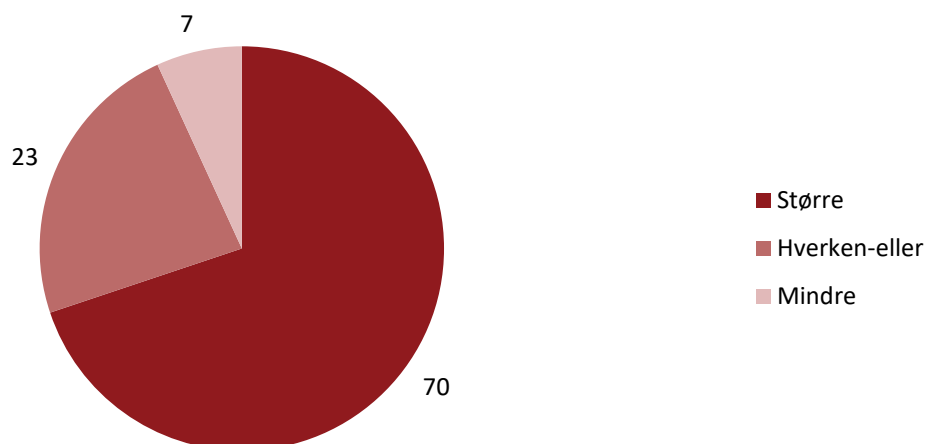
Figur 26: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør acceptere russiske militære indgreb i Ruslands nærområde. Procent (2019).

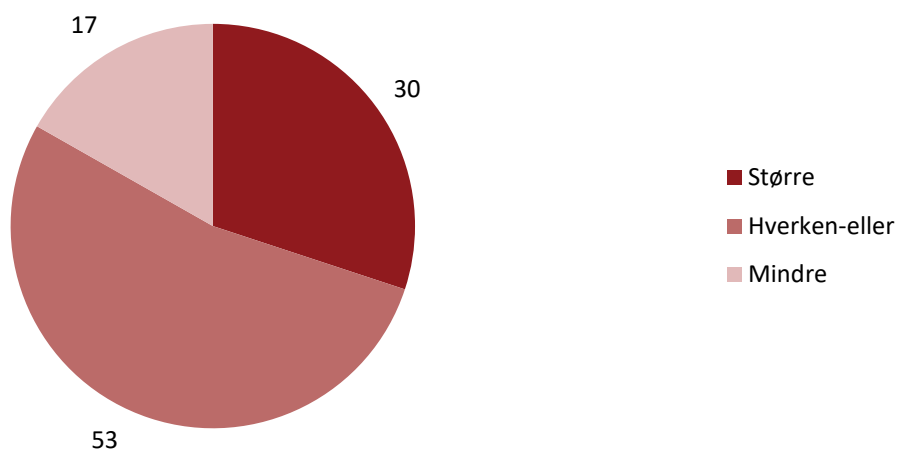
Figur 27: Hvorvidt respondenterne mener, at udfordringerne fra syd samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019).

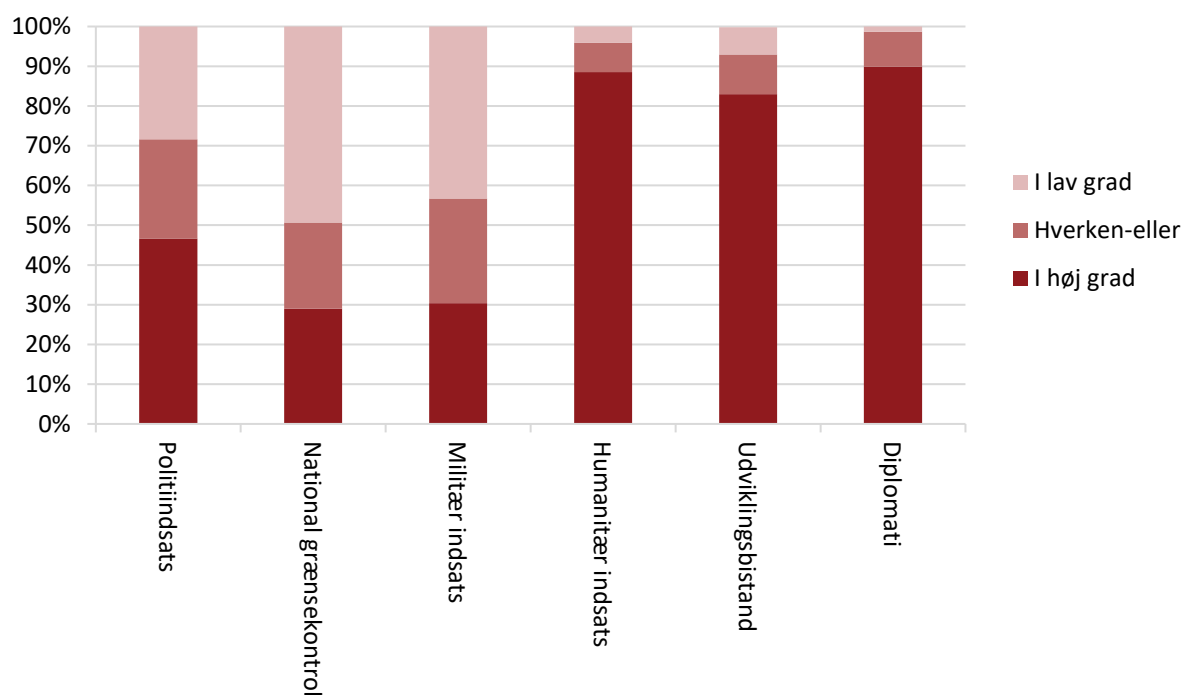
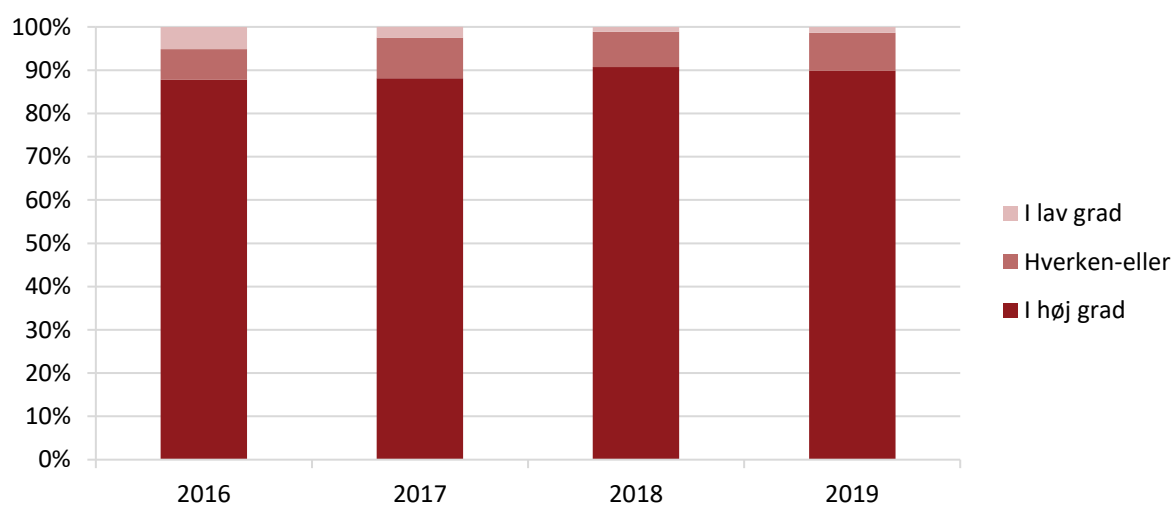

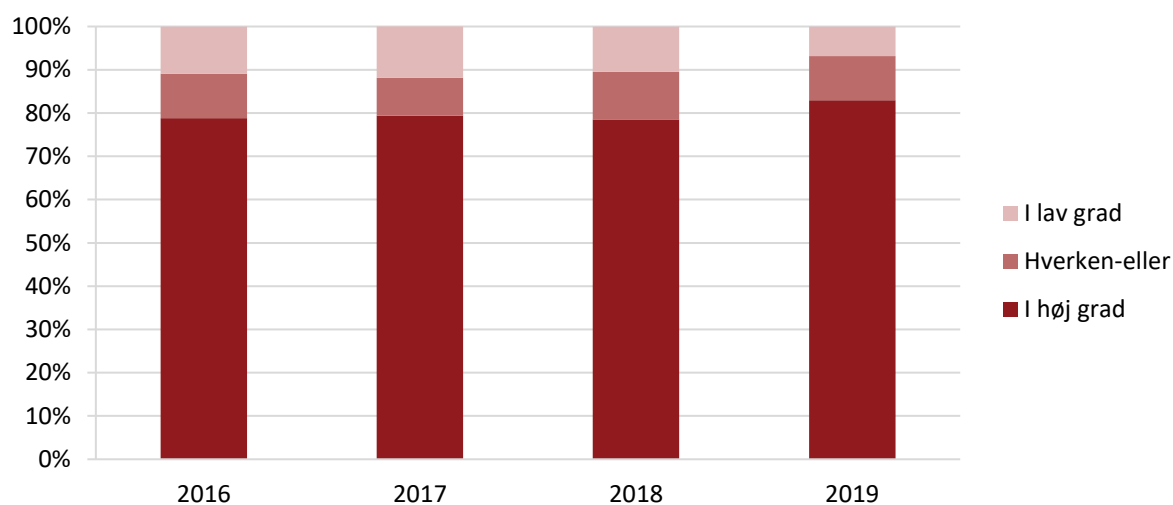
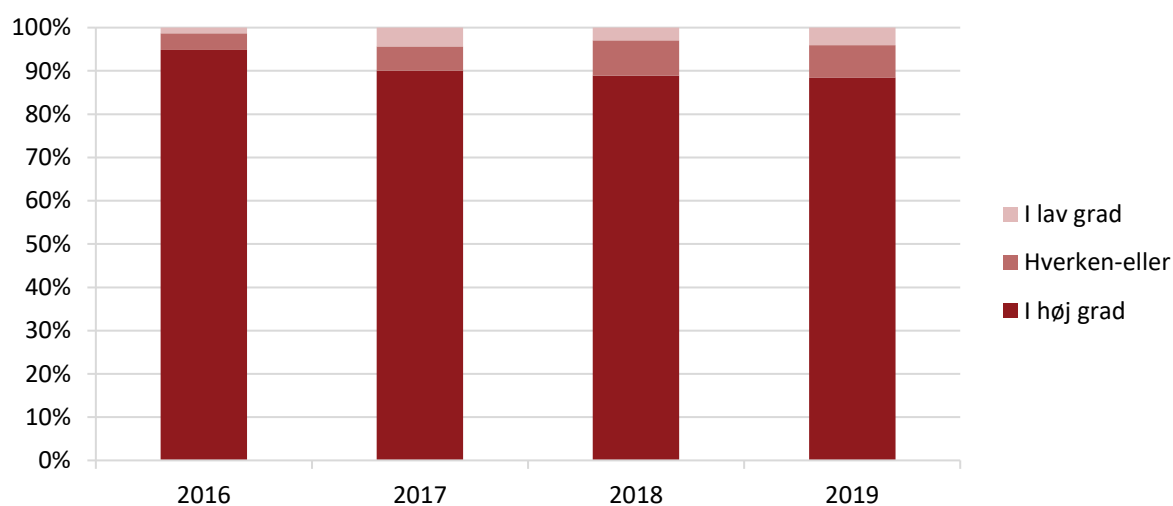
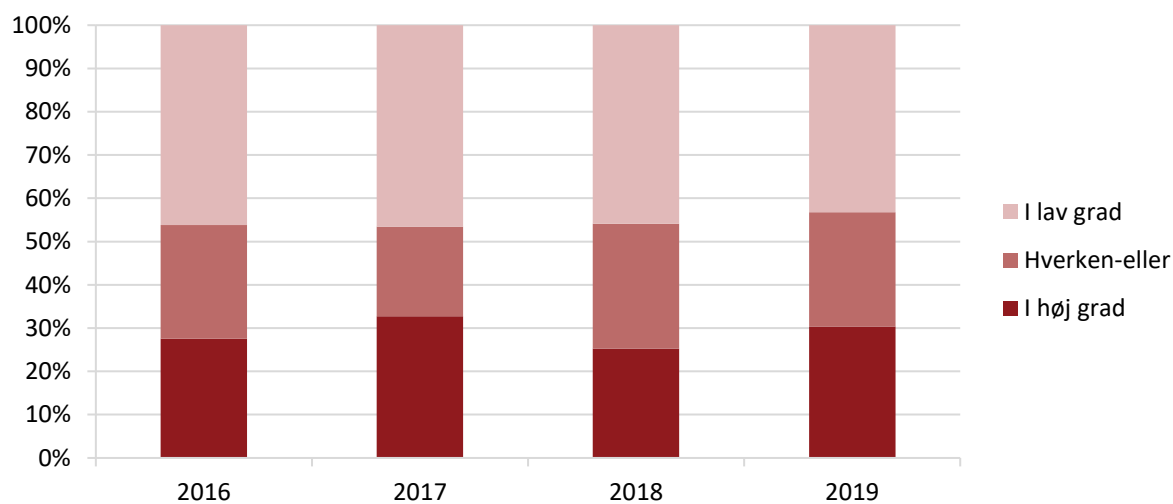
Figur 28: Hvorvidt respondenterne mener, at udfordringerne fra irregulær migration til Europa vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019).

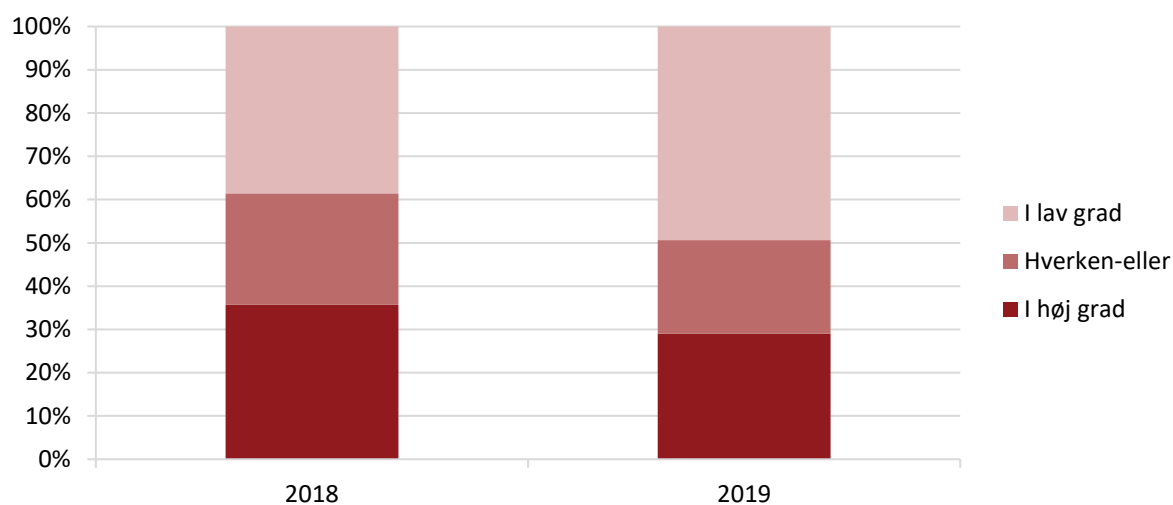
Figur 29: Hvorvidt respondenterne mener, at udfordringerne fra terrorisme mod Europa vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019).

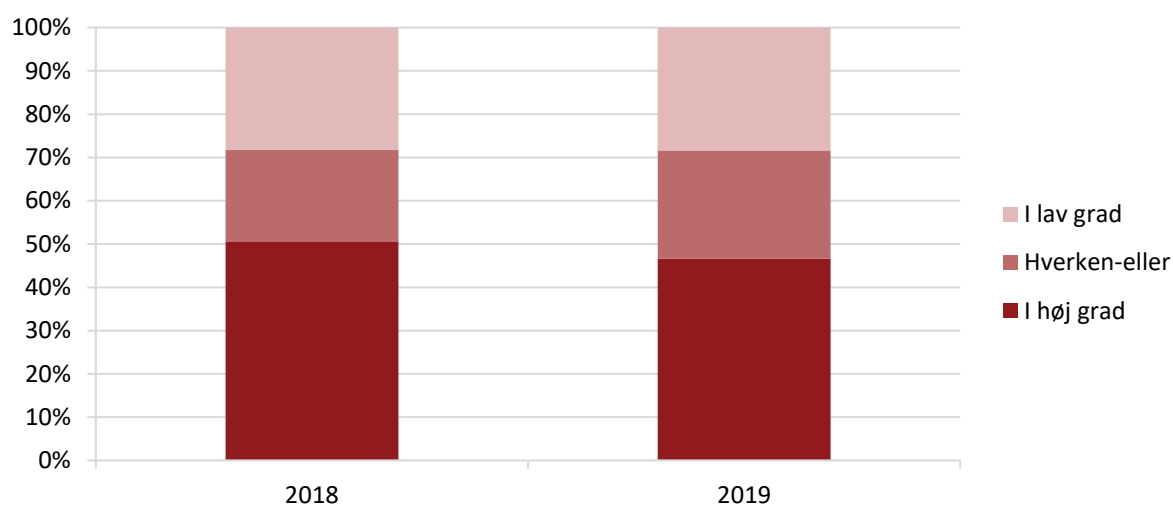
Figur 30: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. forskellige redskaber. Procent (2019).**Figur 31: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. diplomati. Procent (2016-2019).**

Figur 32: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. udviklingsbistand. Procent (2016-2019).**Figur 33: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. humanitær indsats. Procent (2016-2019).****Figur 34: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. militær indsats. Procent (2016-2019).**

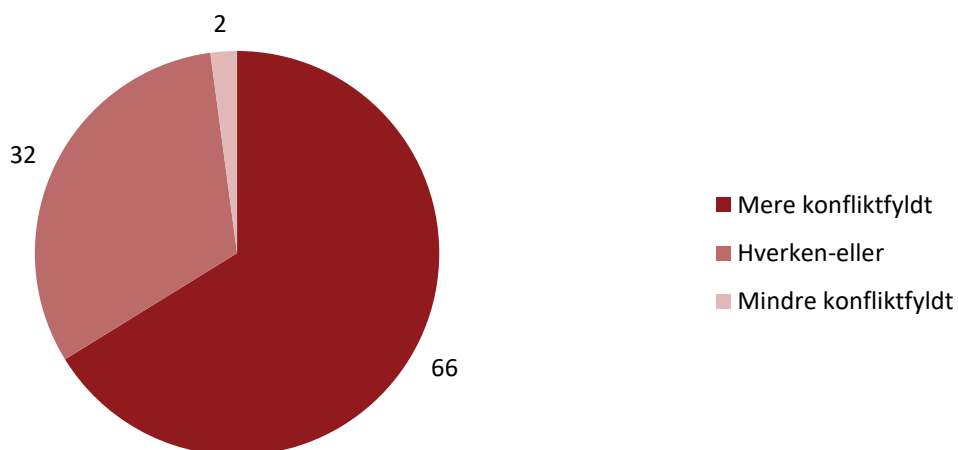
Figur 35: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. national grænsekontrol. Procent (2018-2019).

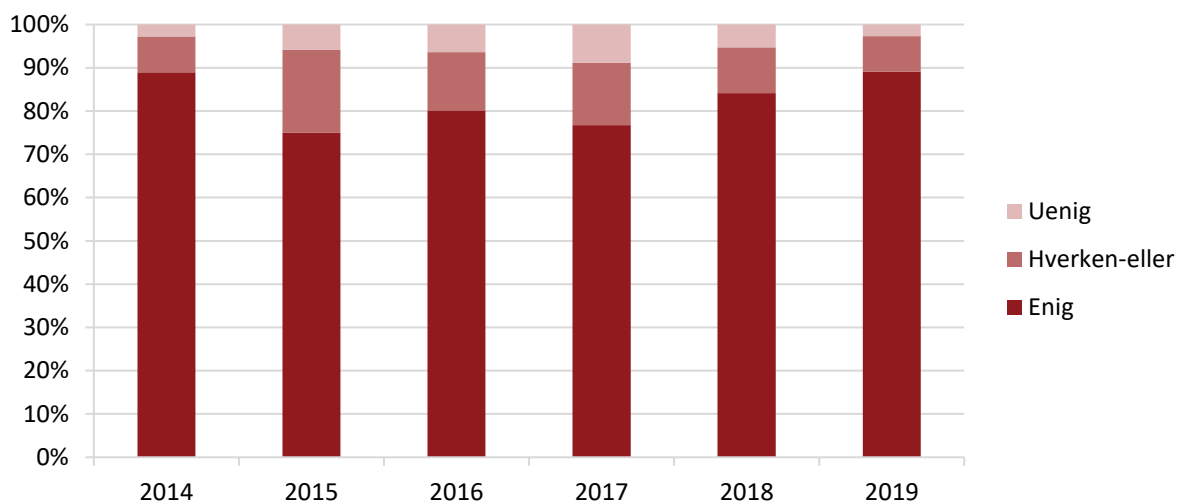
Figur 36: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringerne fra irregulær migration vha. politiindsats inden for Danmarks grænser. Procent (2018-2019).

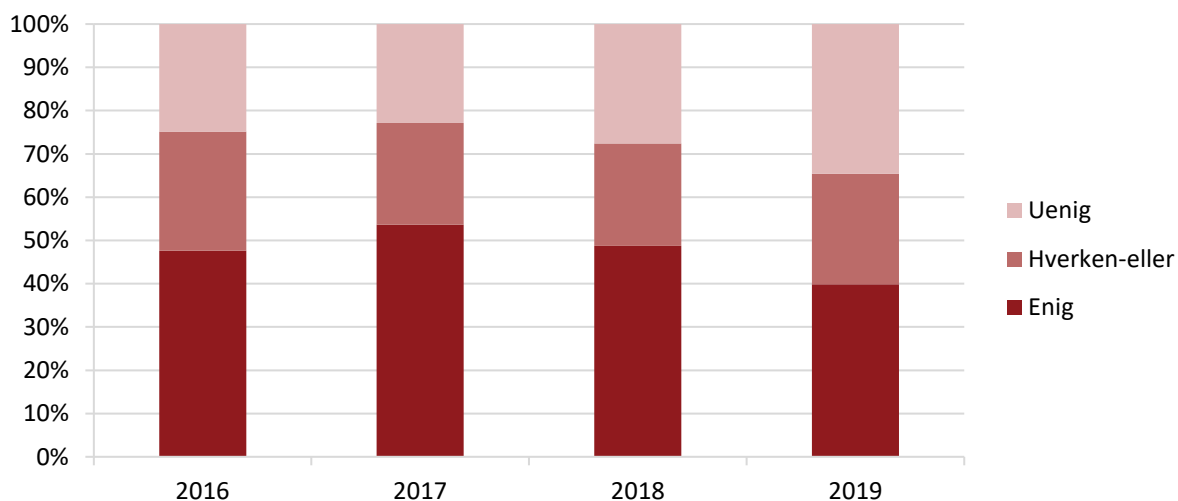
Figur 37: Hvorvidt respondenterne mener, at situationen i Arktis vil være mere eller mindre konfliktfyldt om fem år. Procent (2019).

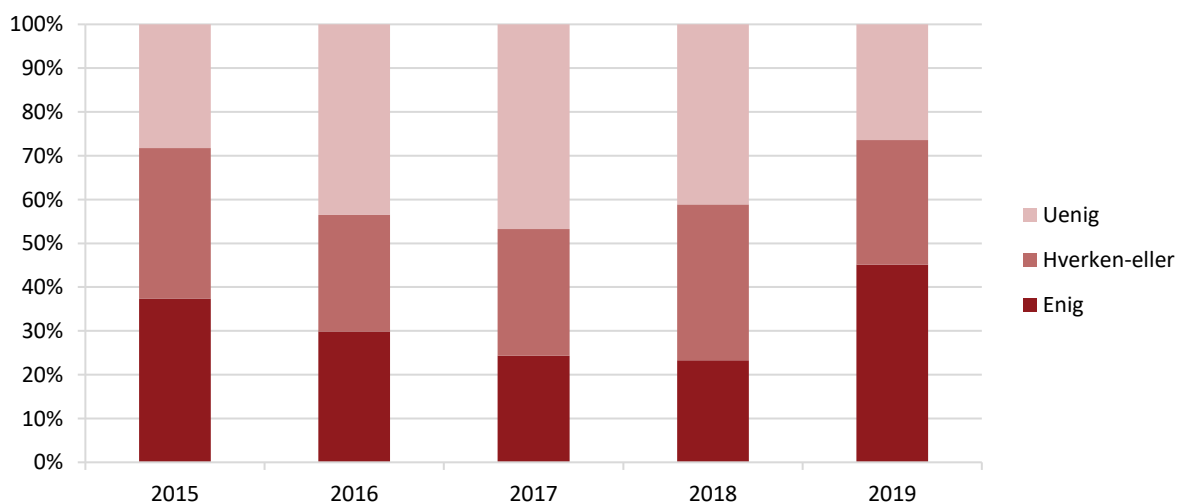
Figur 38: I hvilken grad respondenterne mener, at Grønland bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2019).

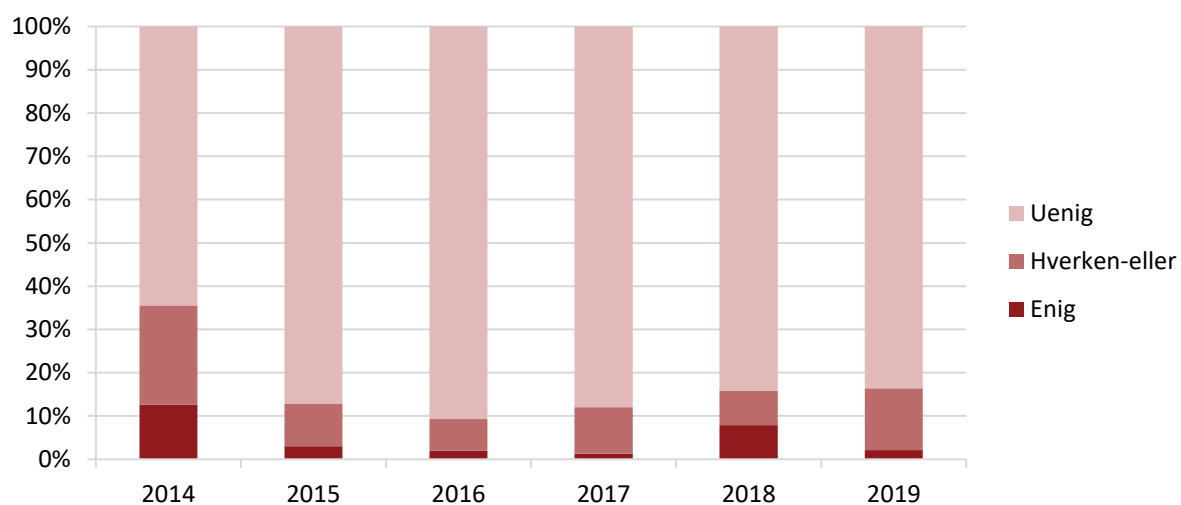
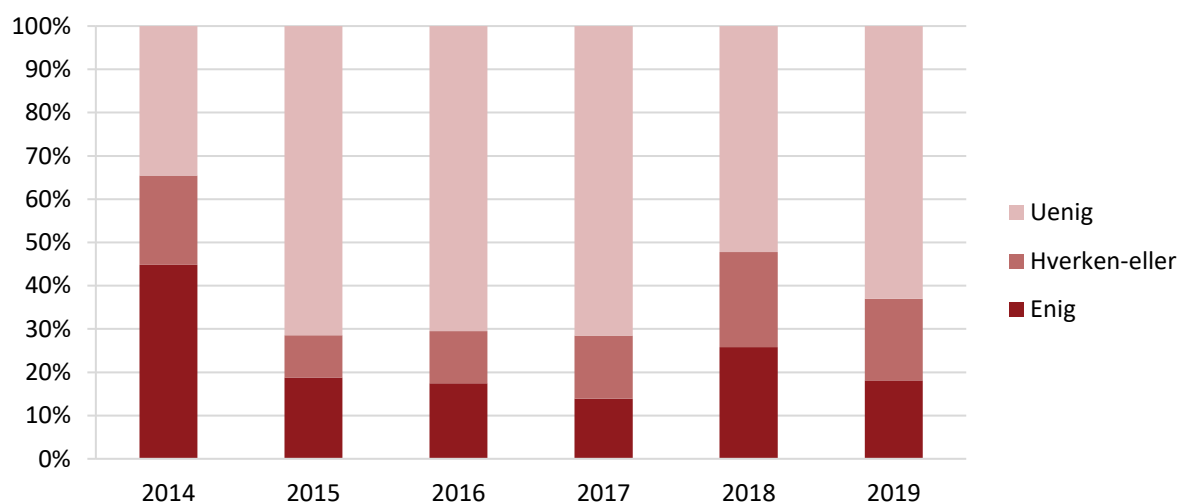
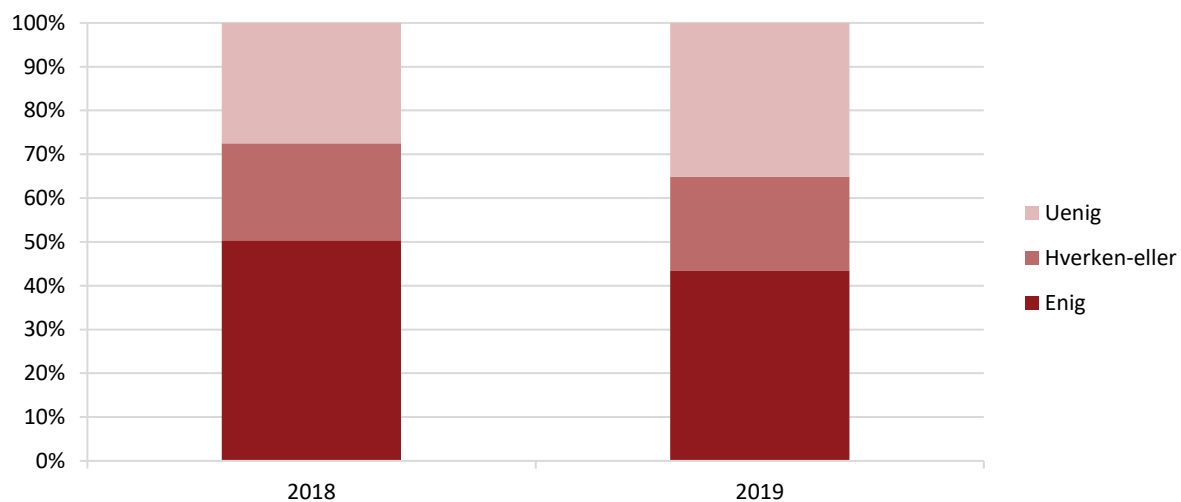

Figur 39: I hvilken grad respondenterne mener, at Rusland vil overholde bestemmelserne i United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2016-2019).

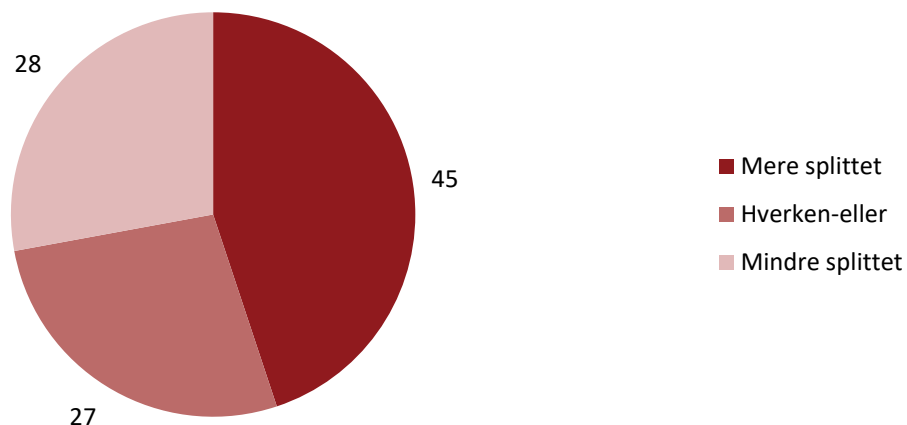

Figur 40: I hvilken grad respondenterne mener, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2015-2019).

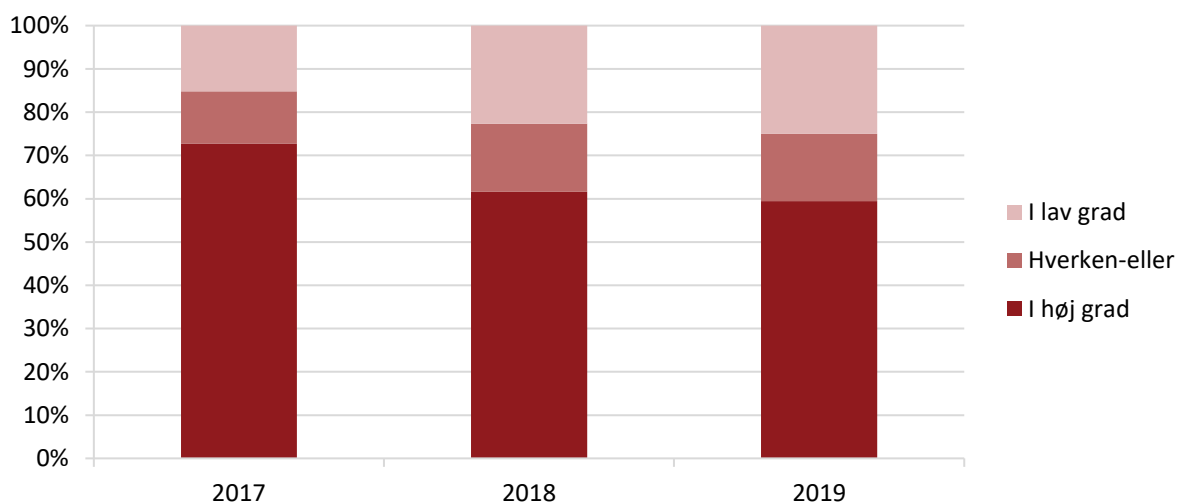

Figur 41: I hvilken grad respondenterne mener, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2014-2019).**Figur 42: I hvilken grad respondenterne mener, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2014-2019).****Figur 43: I hvilken grad respondenterne mener, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 50 år. Procent (2018-2019).**

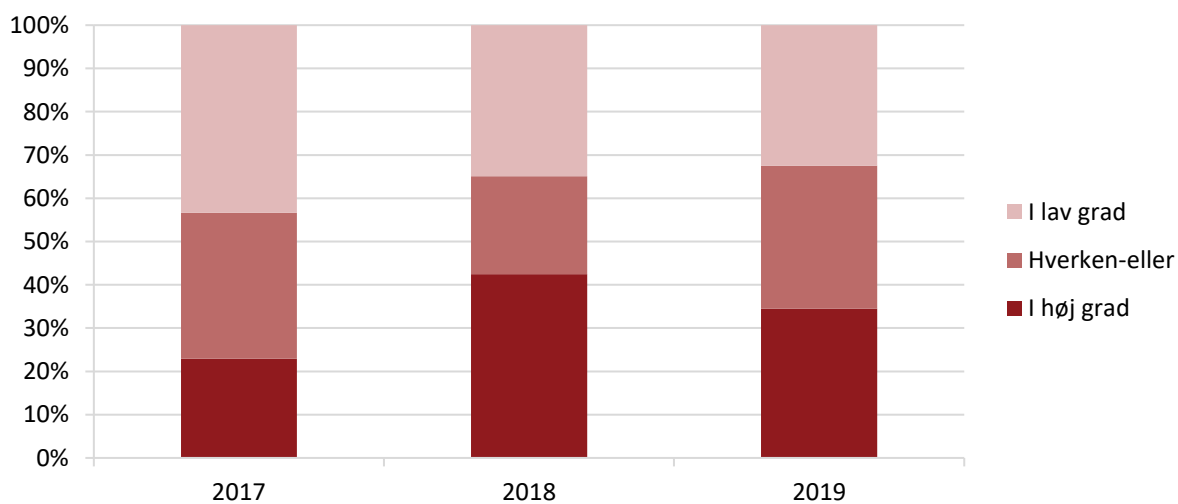
Figur 44: Hvorvidt respondenterne mener, at Vesten vil være mere eller mindre splittet om fem år. Procent (2019).

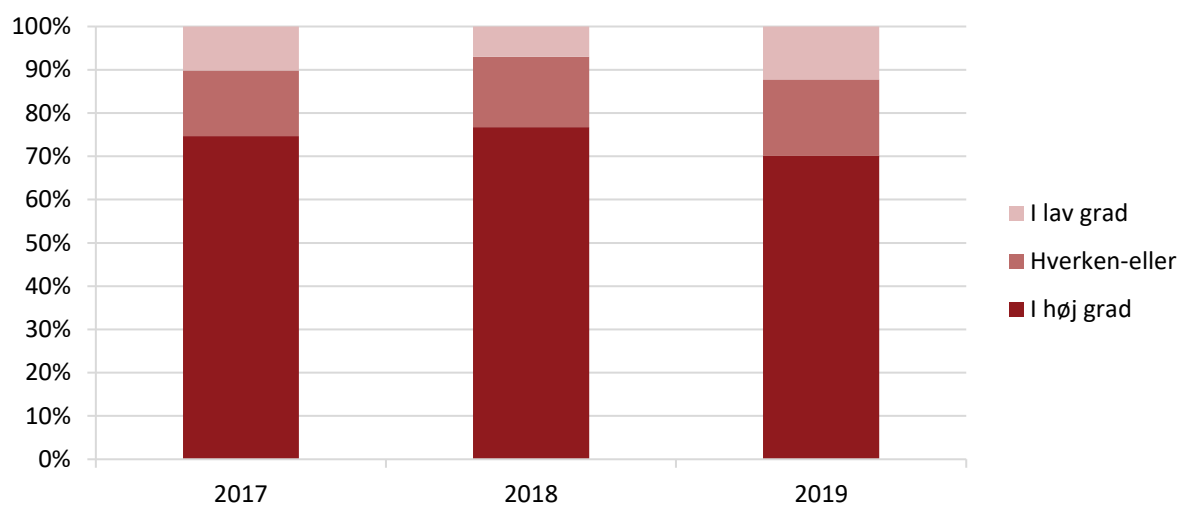
Figur 45: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2019).

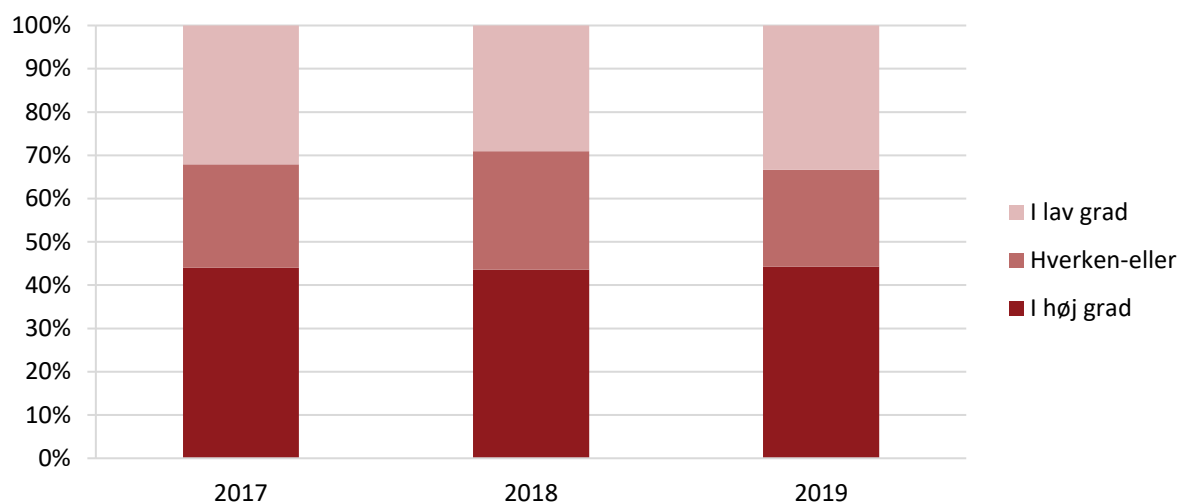
Figur 46: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2019).

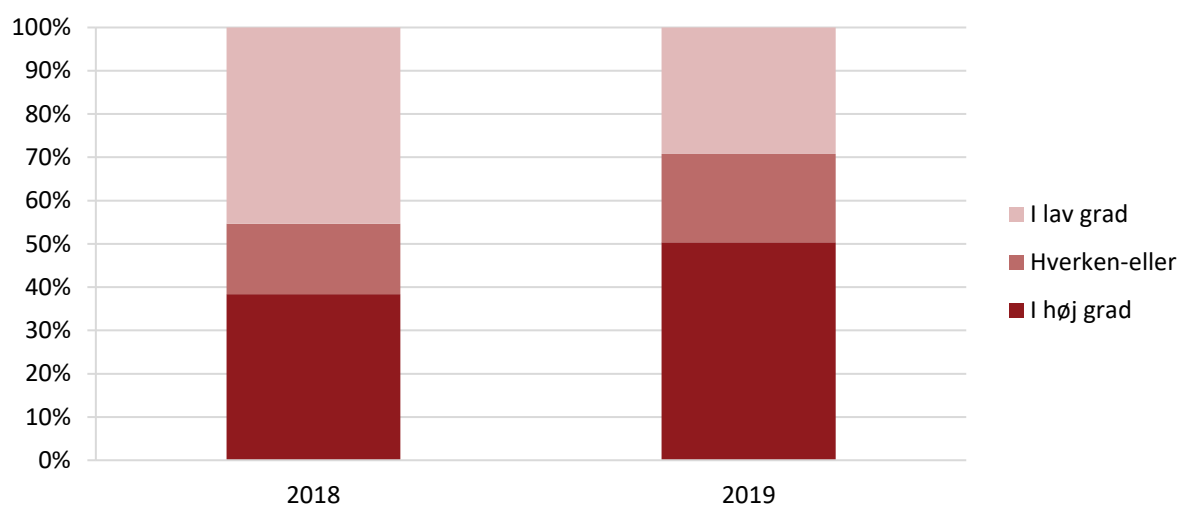
Figur 47: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2019).

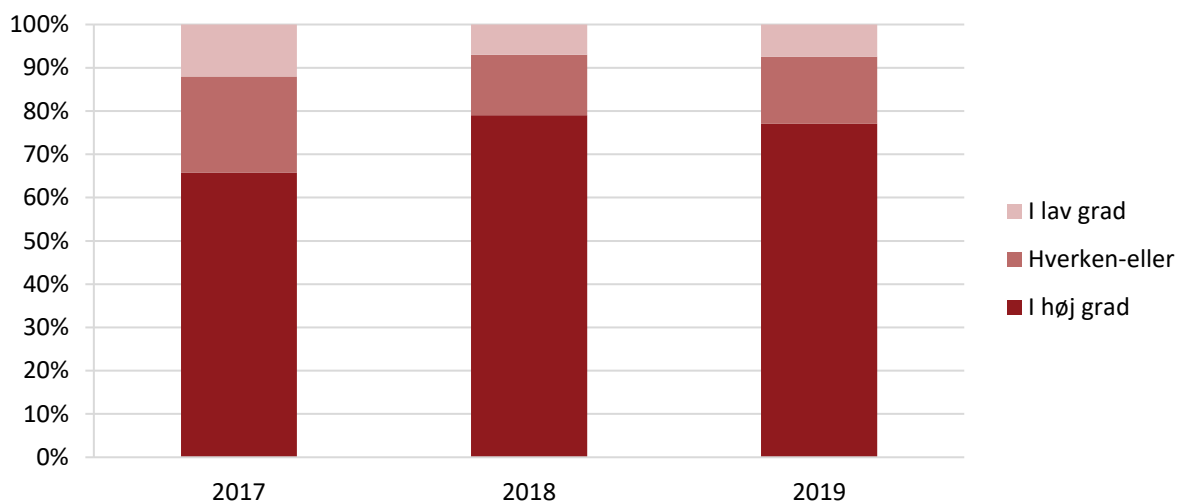
Figur 48: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2019).

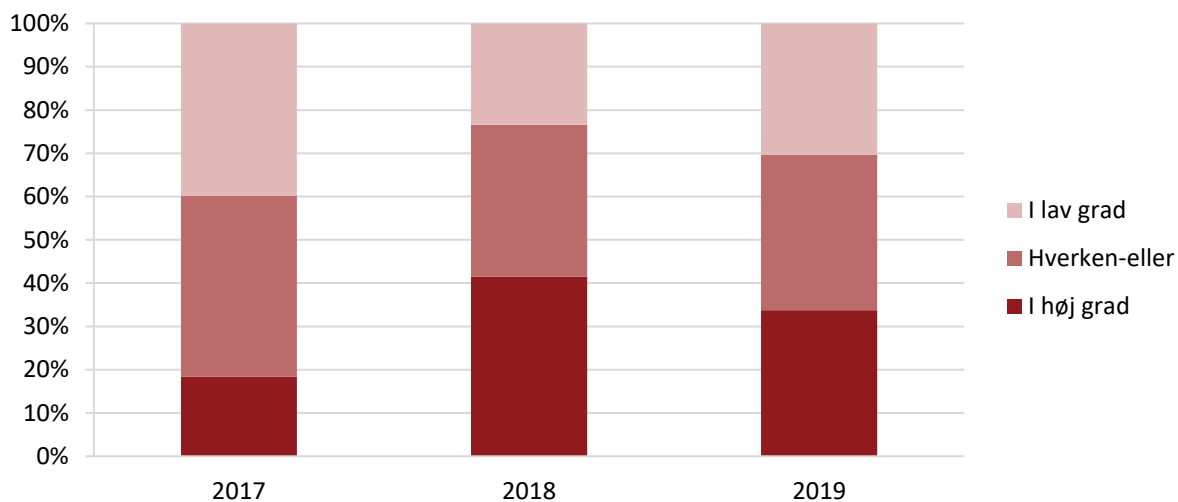
Figur 49: I hvilken grad respondenterne mener, at Donald Trump i Det Hvide Hus vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2019).

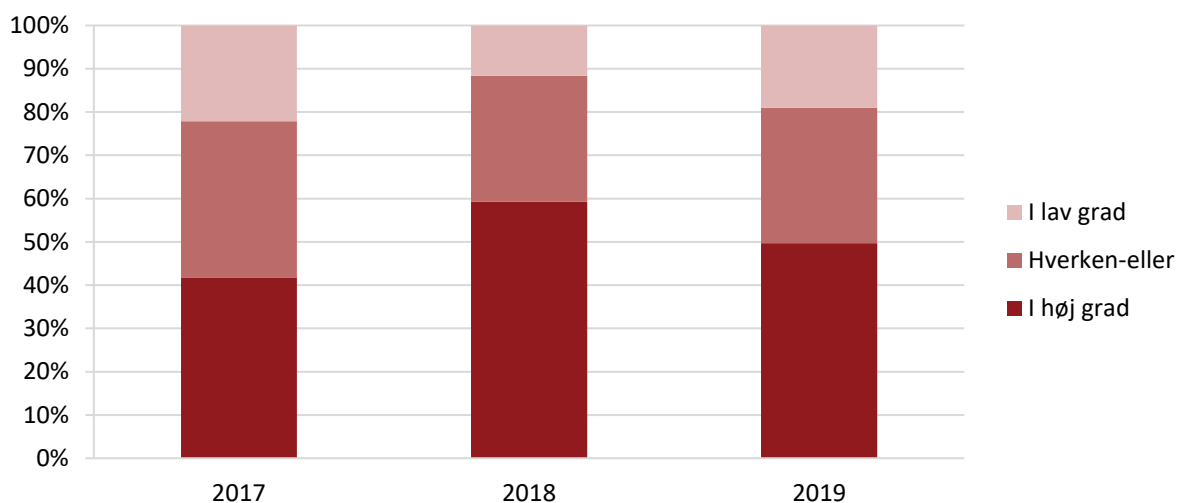
Figur 50: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2019).

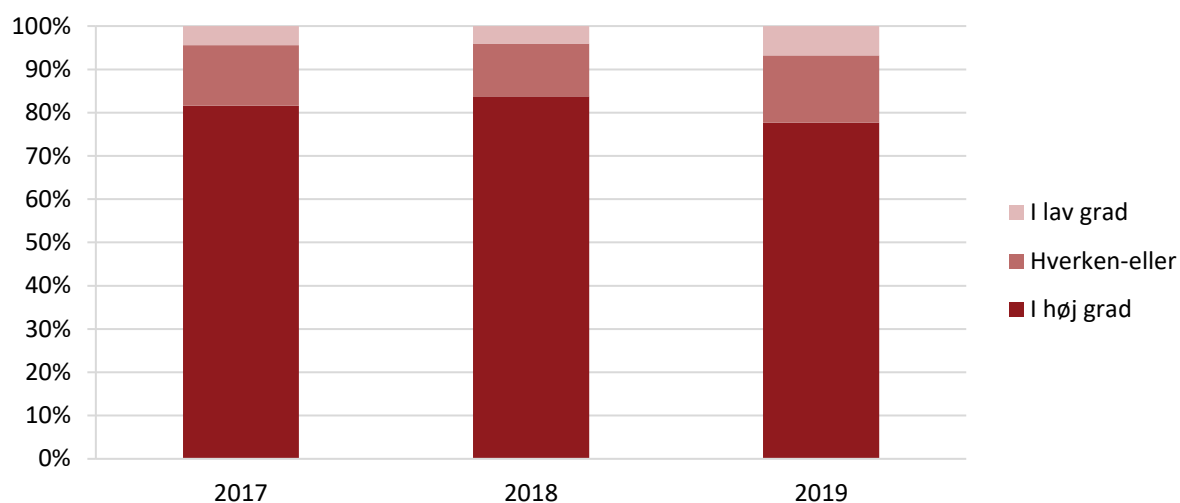
Figur 51: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2019).

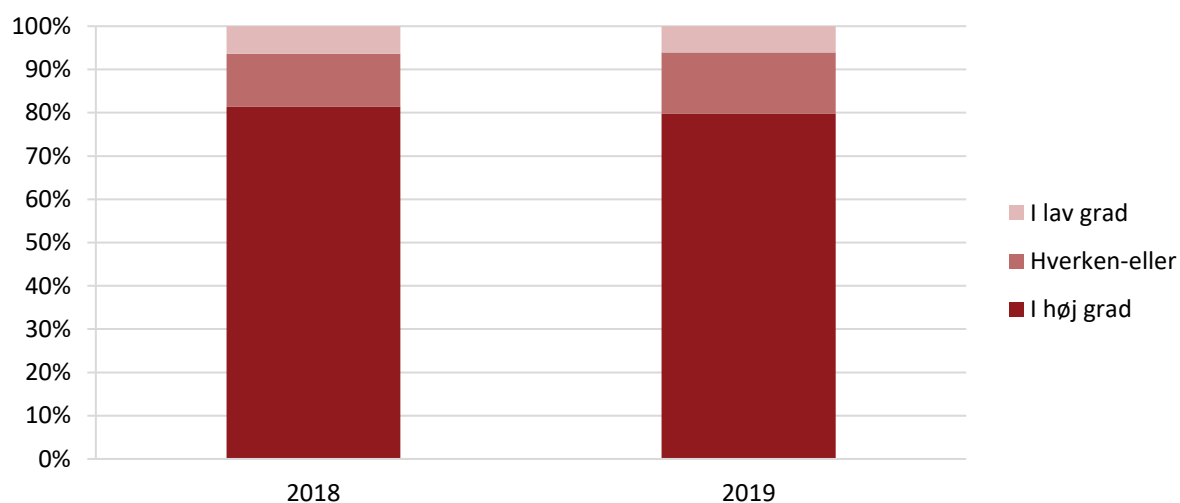
Figur 52: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2019).

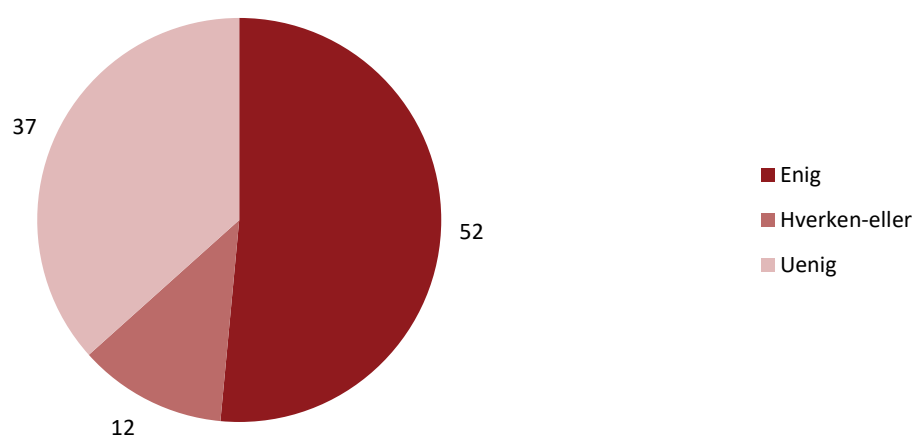
Figur 53: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2019).

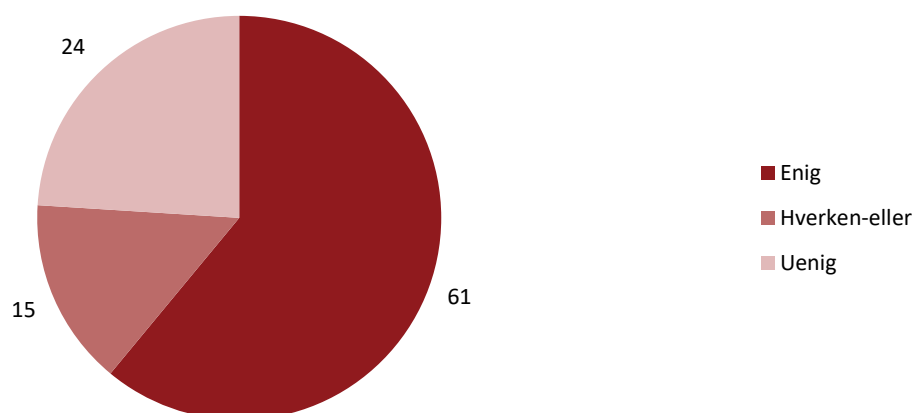
Figur 54: I hvilken grad respondenterne mener, at Donald Trump i Det Hvide Hus vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018-2019).

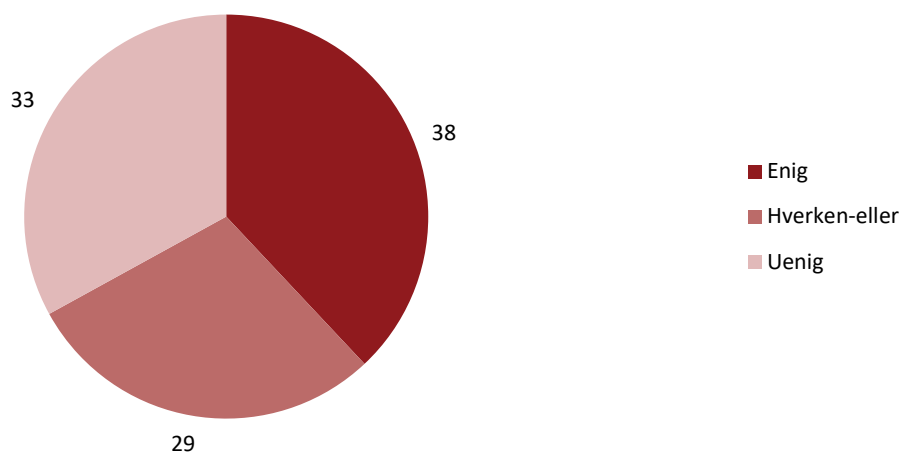
Figur 55: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump bør få Danmark til at søge sikkerhedspolitisk samarbejde i andre multilaterale fora end NATO. Procent (2019).

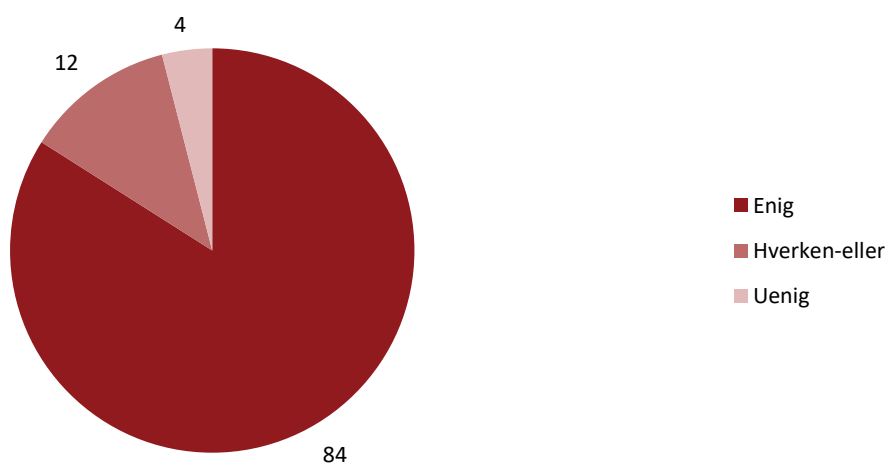
Figur 56: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump bør få Danmark til at søge sikkerhedspolitisk samarbejde med større europæiske stater. Procent (2019).

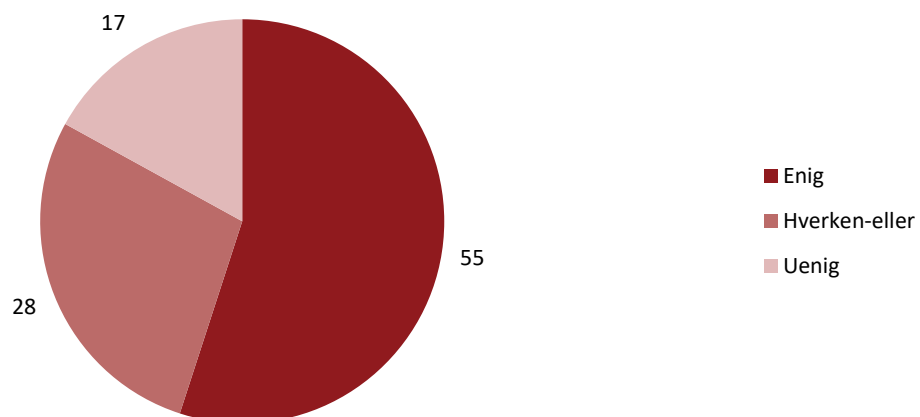
Figur 57: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump bør få Danmark til at opprioritere det transatlantiske forhold. Procent (2019).

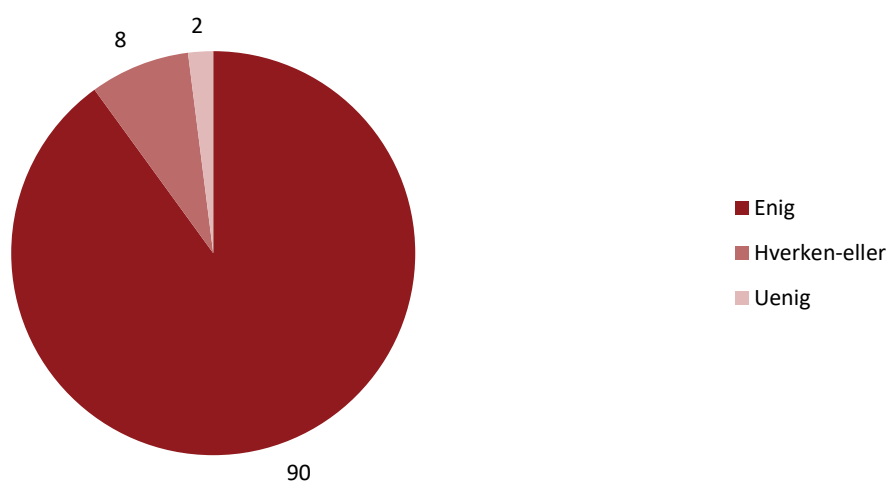
Figur 58: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas langsigtede teknologiske udvikling udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

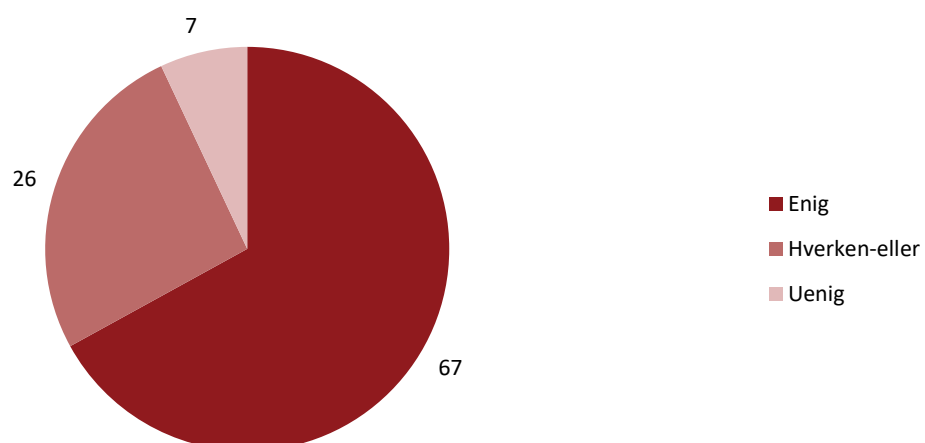
Figur 59: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at moderniseringen af Kinas militær udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

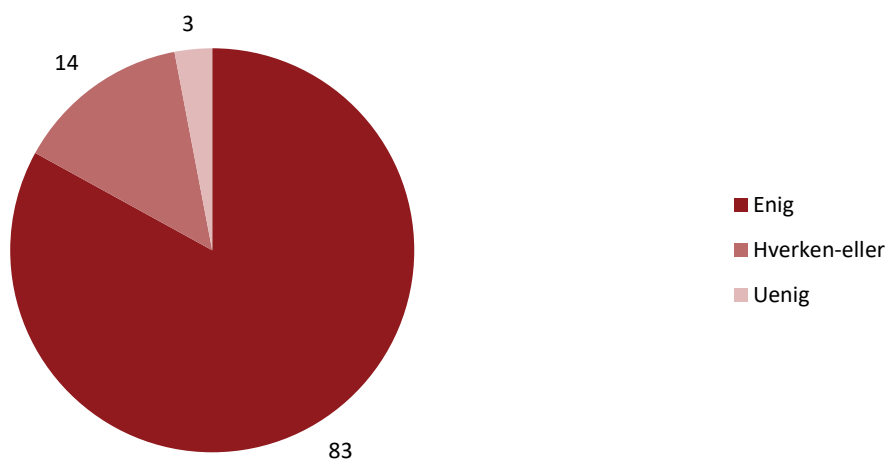
Figur 60: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesisk industrispionage udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

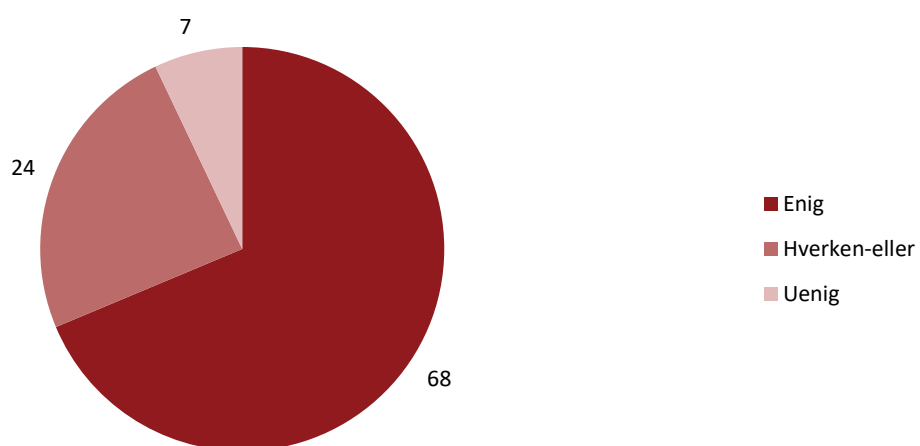
Figur 61: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Danmark udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

Figur 62: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Grønland udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

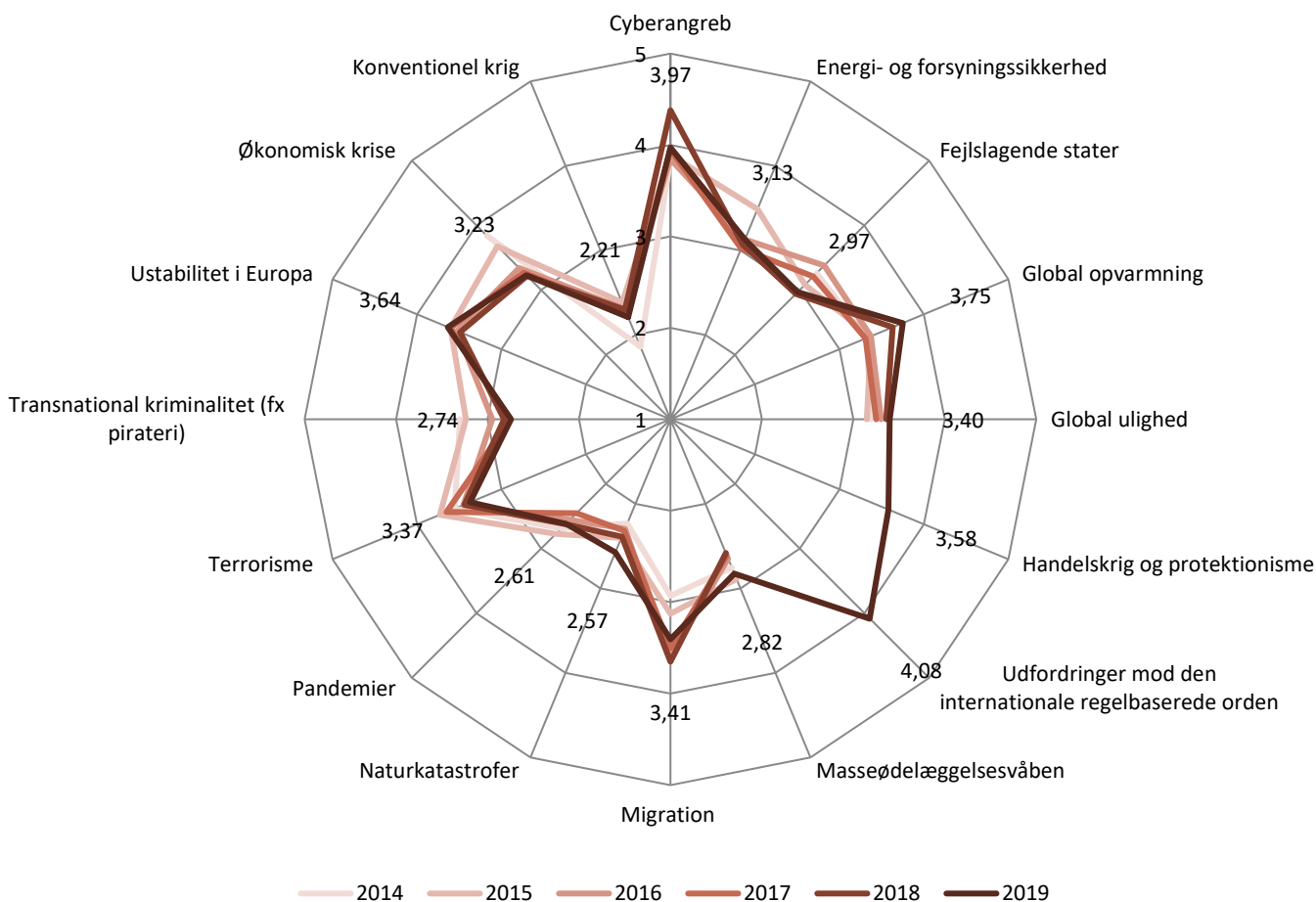

Figur 63: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Europa udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019).

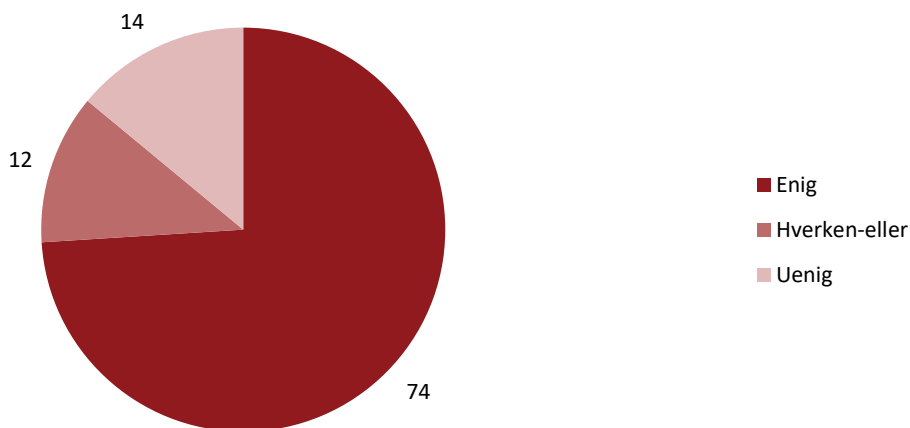

3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

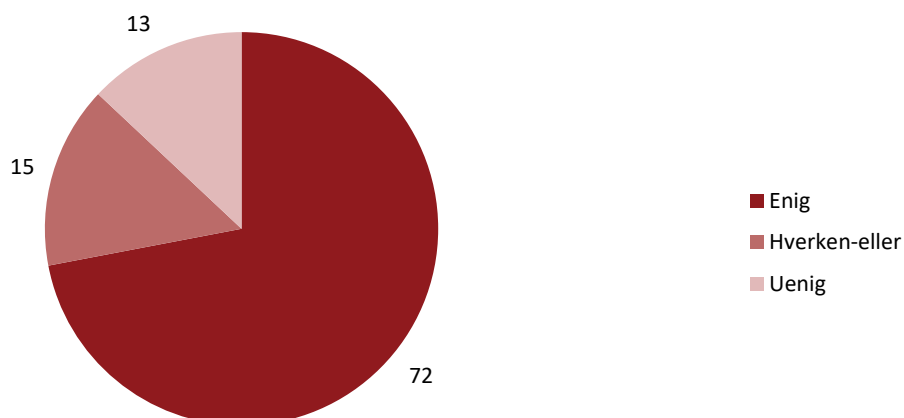
Figur 64: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. Gennemsnit (2019). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.⁸

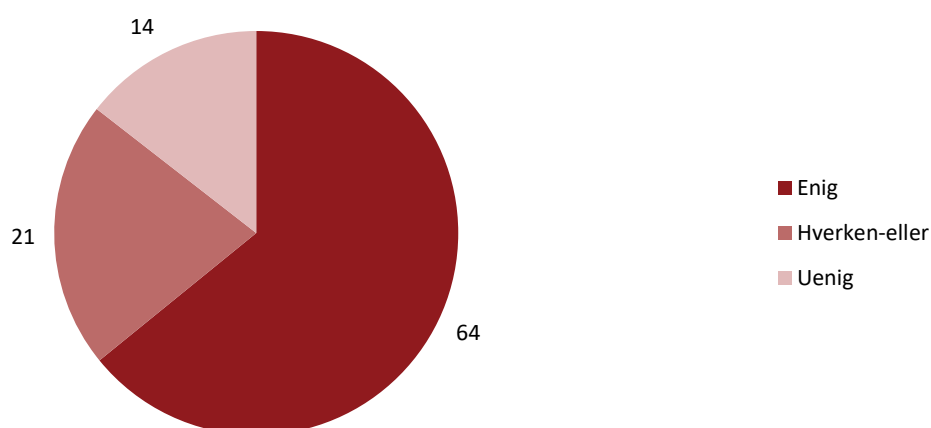
Figur 65: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar bør bidrage mere til NATOs kollektive forsvar de kommende år. Procent (2019).

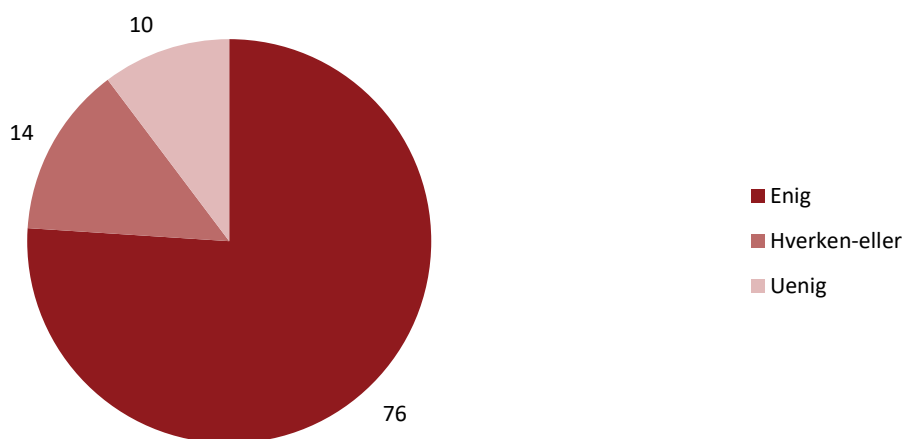
Figur 66: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar bidrager til militære operationer i det globale syd i et passende omfang. Procent (2019).

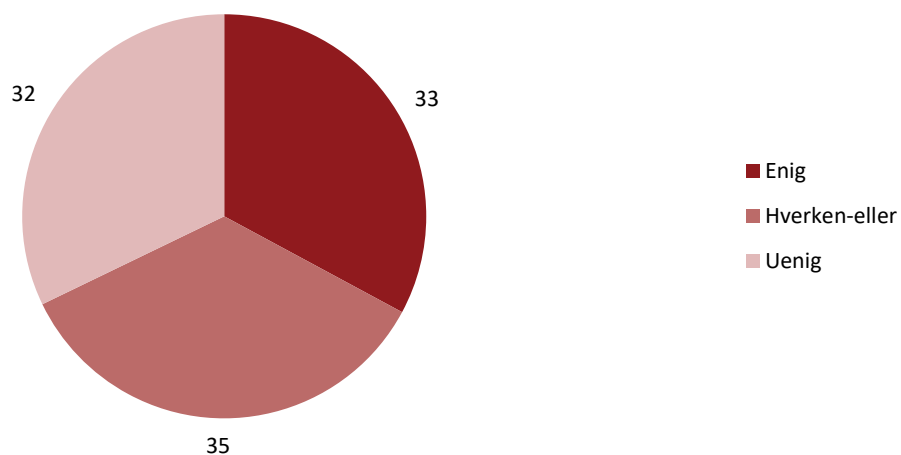
Figur 67: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kapacitetsopbygning af svage stater end i dag. Procent (2019).

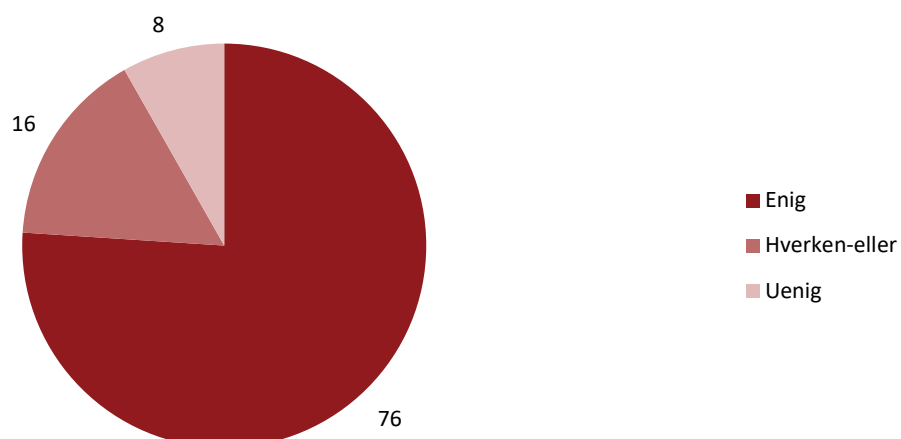
Figur 68: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kollektivt forsvar af NATOs territorium end i dag. Procent (2019).

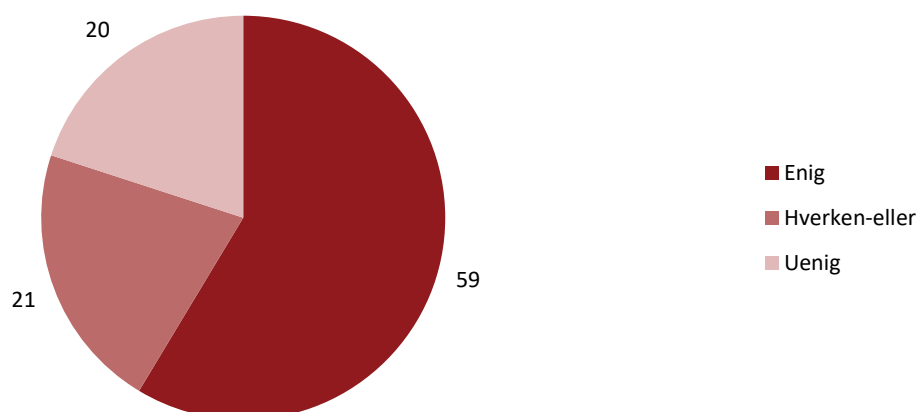
Figur 69: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i oprørsbekæmpelse (COIN-operationer) end i dag. Procent (2019).

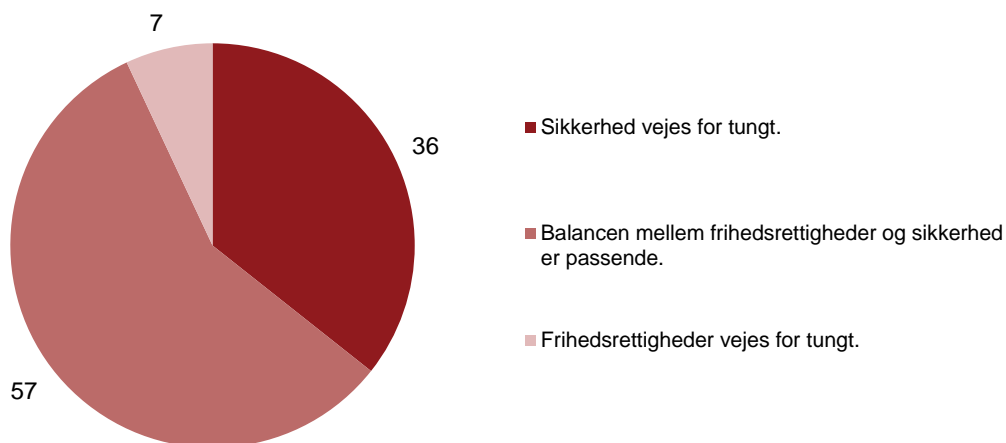
Figur 70: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i bevogtning af EU's ydre grænser end i dag. Procent (2019).

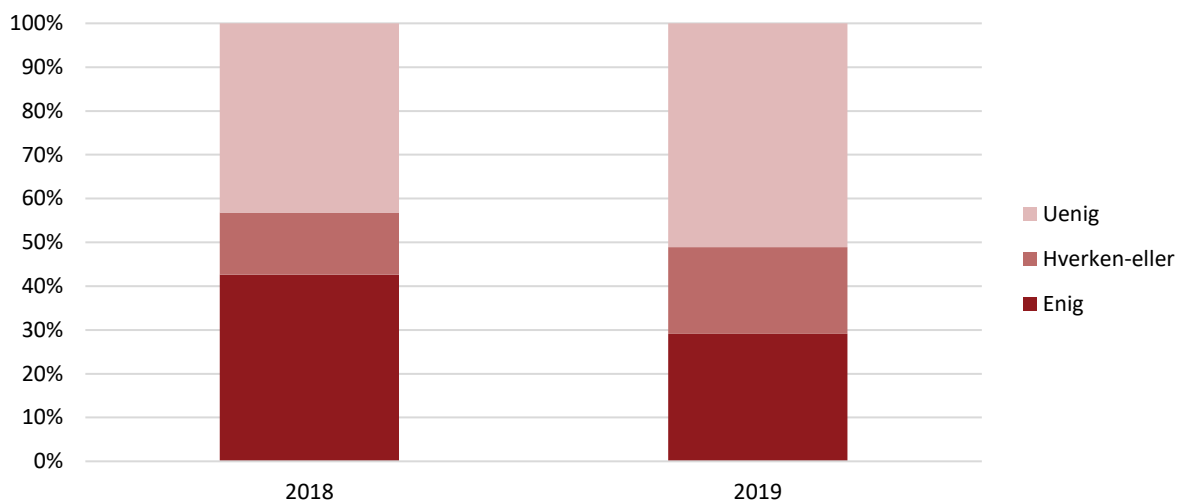
Figur 71: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i antiterror-operationer mod terrororganisationers strategisk vigtige personer end i dag. Procent (2019).

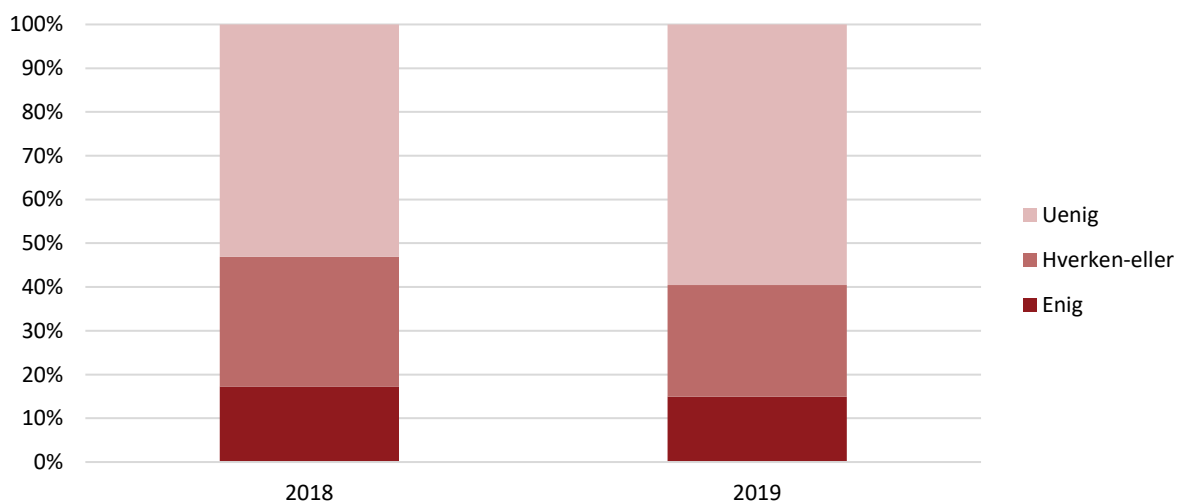
Figur 74: Respondenterne vurdering af balancen mellem sikkerhed og frihedsrettigheder i VLAK-regeringens initiativer på cyberområdet. Procent (2019).

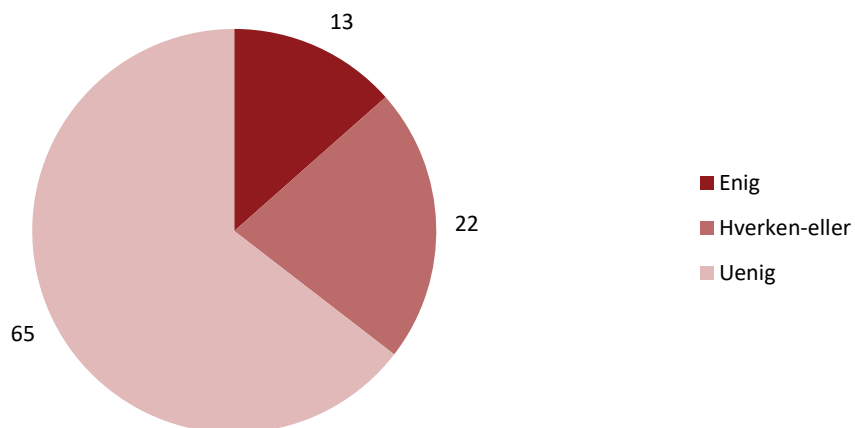
Figur 75: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på øst-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2019).

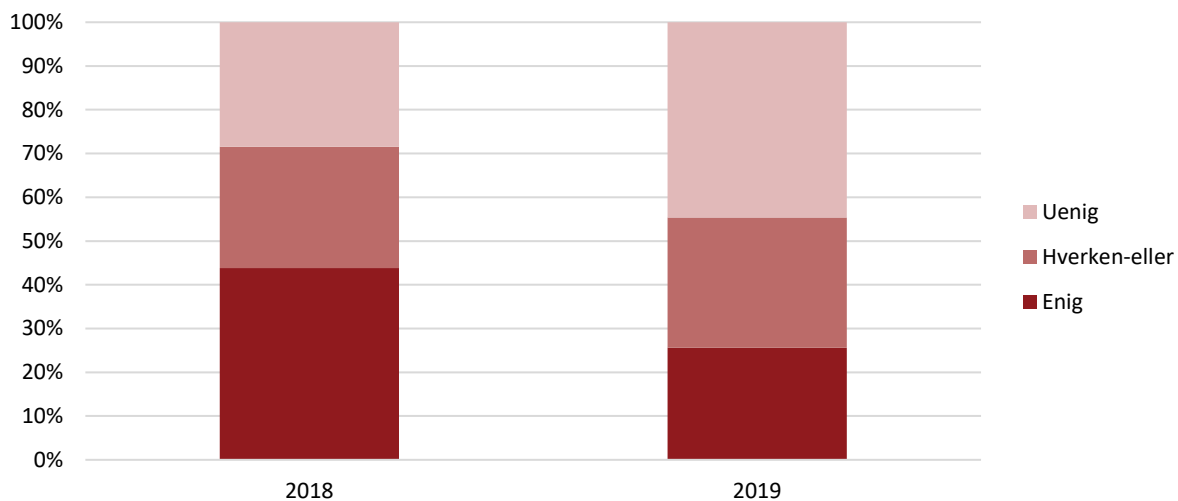
Figur 76: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på syd-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2019).

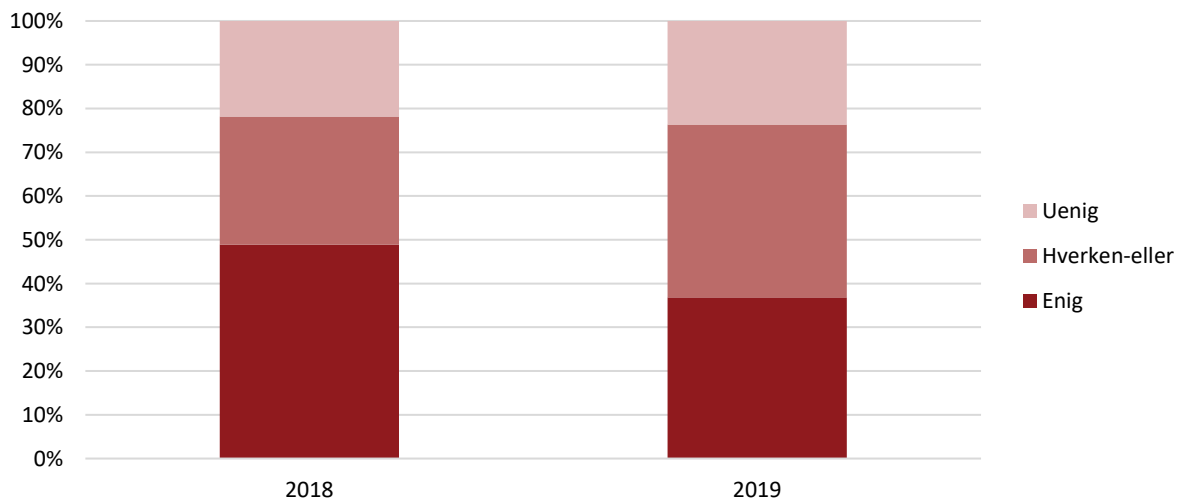
Figur 77: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på nord-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2019).

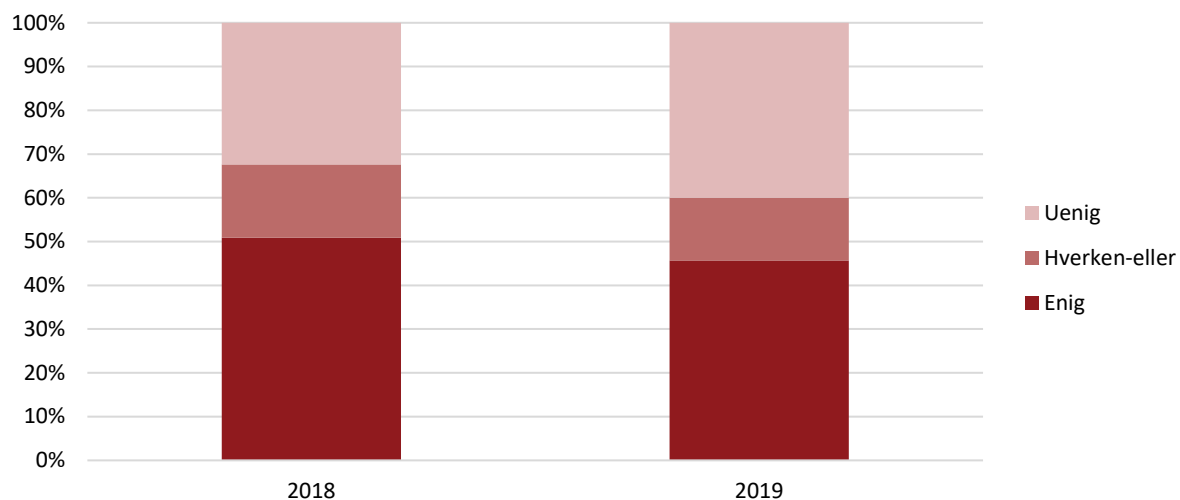
Figur 78: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem materiel og personel i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2019).

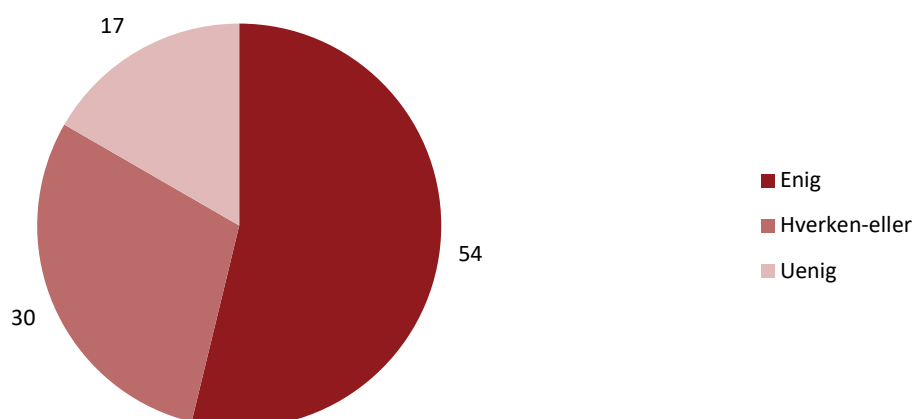
Figur 79: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem de tre værn i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2019)

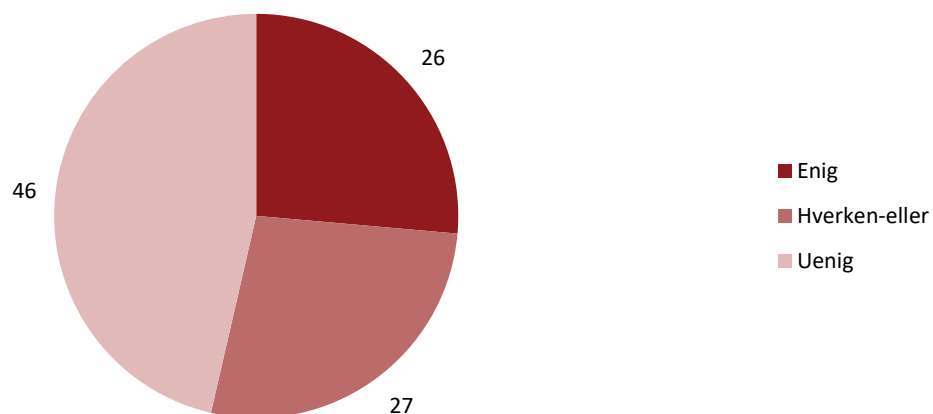
Figur 80: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det er et problem at have uniformerede soldater i de danske gader i fredstid. Procent (2018-2019).

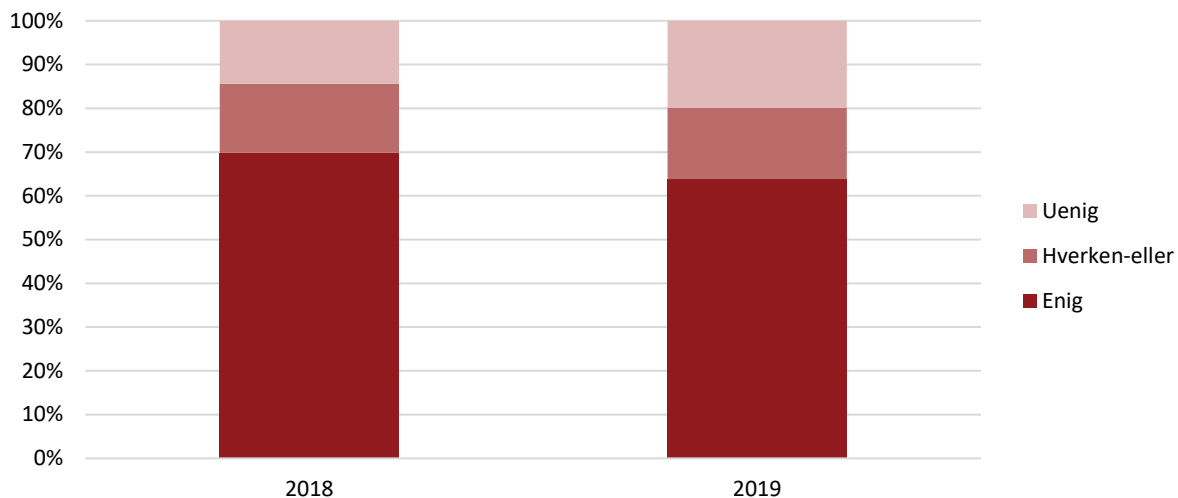
Figur 81: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at den historiske udredning af Danmarks militære engagement i Kosovo, Irak og Afghanistan har tilvejebragt ny, relevant viden. Procent (2019).

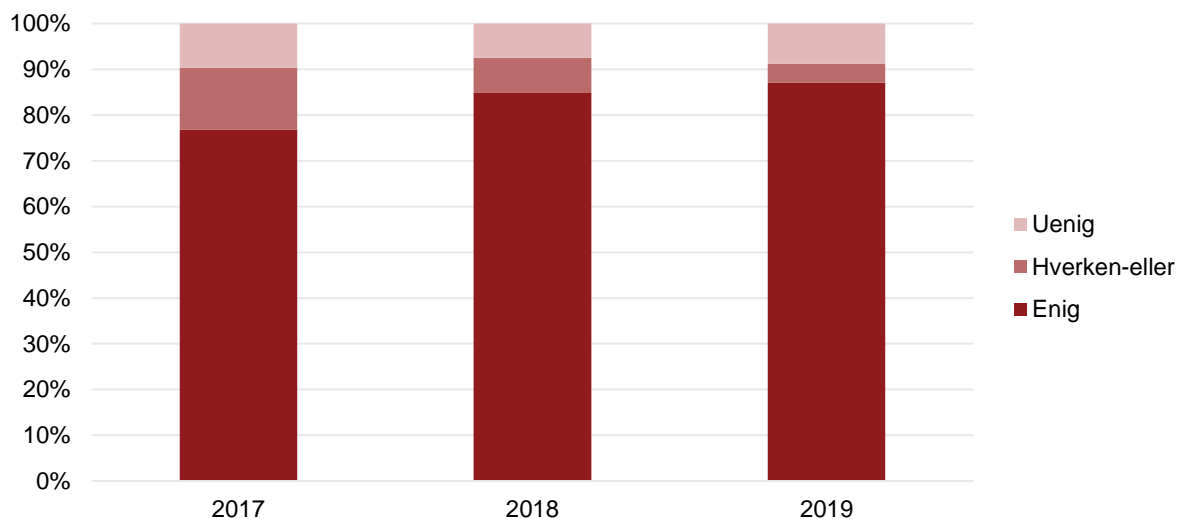
Figur 82: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at den historiske udredning af Danmarks militære engagement i Kosovo, Irak og Afghanistan vil føre til en forandring i måden, hvorpå Danmark træffer væsentlige udenrigs- og sikkerhedspolitiske beslutninger. Procent (2019).

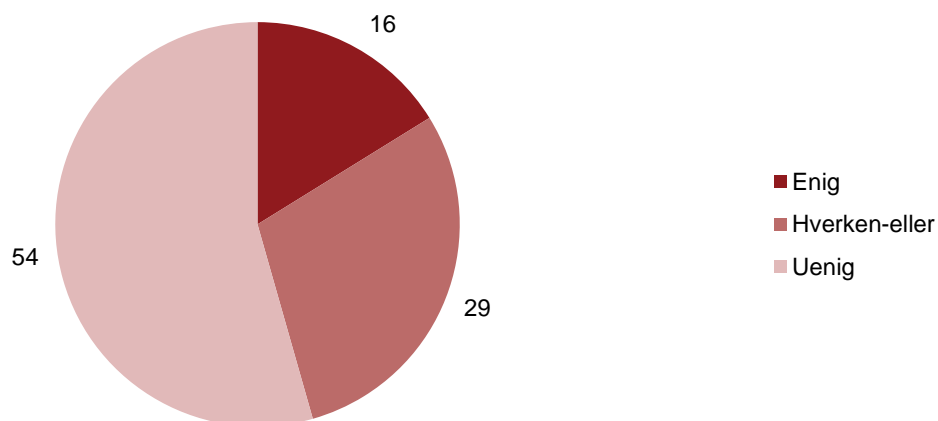
Figur 83: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode fra 2024. Procent (2018-2019).

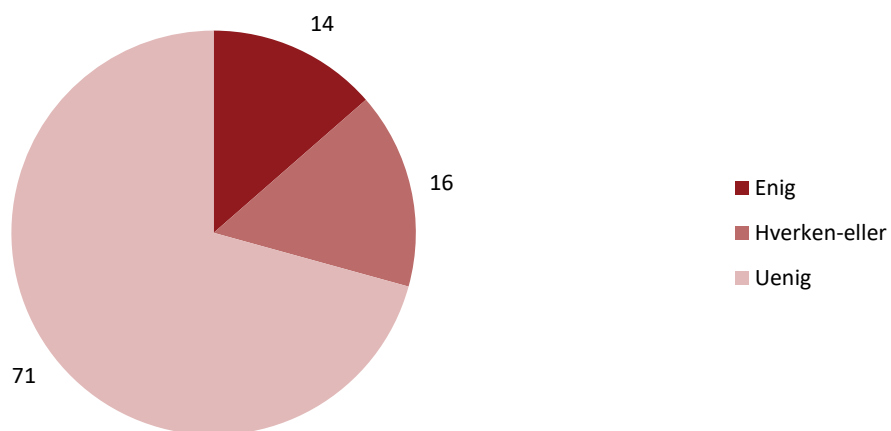
Figur 84: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmarks EU-forbehold bør afskaffes. Procent (2017-2019).

Figur 85: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold vil komme til afstemning i indeværende valgperiode. Procent (2019)

Figur 86: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil nå op på 2% af BNP i løbet af næste forligningsperiode fra 2024. Procent (2019).

4

Noter

- 1 I 2018 er svarkategorien "cybersikkerhed" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2016 er svarkategorien "luftoperationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2015 er svarkategorierne "konventionel afskrækkelse" og "konventionelle landmilitære operationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra 2014. Svarkategorien "samtænkning" er i 2016 er omdøbt til "stabilisering".
- 2 Svarkategorien Canada er tilføjet i 2019 og indgår derfor ikke som selvstændig kategori ved tidligere år. Respondenter, som har ønsket at svare Canada, har før 2019 indgået i svarkategorien Andet.
- 3 I 2019 er svarkategorien Canada tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2016 blev de baltiske lande tilføjet som én samlet svarkategori, mens Polen blev tilføjet som selvstændig svarkategori. Der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år.
- 4 Vi har bedt respondenterne prioritere mellem de seks fokusområder i den nuværende strategi ved at rangere områderne fra 1 (lavest prioriteret) til 6 (højest prioriteret). Figuren viser, hvilket gennemsnit de enkelte fokusområder har opnået.
- 5 Svarkategorierne "handelskrig og protektionisme" og "udfordringer mod den internationale regelbaserede orden" er tilføjet i 2019. Der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. Svarkategorierne "ustabilitet i Europa" og "energi- og forsyningssikkerhed" er tilføjet i 2015. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014.
- 6 Se note 4.
- 7 Se note 2.
- 8 Se note 5.
- 9 Se note 3.
- 10 Se note 1.